ЕРА, 19 сентябрь, 1968 шу. № 113 (4583). Мах 2 кап.

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхачу Советан Министрийн Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЙЛУ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

БІУБЕННА КЪАХЬЕГ

Тха промысла мехкадьттадолча 8 бетта бала программа ханал хьалха кхочушйир. Къахьегама овсарле 8 бетта 2,3 процент лакхьеннай. Боьх дика бор тхо рационализатораша а. Производствана юкъейихьар 26 рационализаторски предложени, 7706 сом пайда а беллаш.

Ши-шерІа хьахиннадаш уж тоьлаш, тха промысла мехкадьттахоша вІашна хьоьжа а хьожаш тІаргІертта къахьегам хьахиннад. Политически кхетам лакхбенна, къахьегама хьалхар айденна В. И. Ленин вахь 100 шу дизара бала кабоагІара шкьбаза гІерт уж.

Бокхха болх баьб Бенойрчу тохкамаш бехктоккхамерча участке трапии установкаш хьалбеш, тахна а йараерзае а цистара 43-гІеш 38-гІеш скважинаш кийчъеш.

Ухх тІеххьарча хана мехка массайолчу промыслашка юкъехьоь а НОТ, промышленни эстетика, производства культура. Цар йиш хулийтаргъа къахьегама хьалаш тоаде, балха ханах рационально пайда эца. Тха промысла болхлонна социалистически ахь йоархалуй уж гІулакхаш производствана шерра юкъедоалаяра.

Шайбахача бархІ бетта промыслера дахкап доажом дІа а доахаш, пар бетта дьикка доажом дош болх баьб тха коллективо, дІахо а заленлени я терриканта, царна басар хьекх.

Тха коллективо дококхал ду комсомола комитета секретарах Салтаев Ризвана, кагирхой общественни вахарга дукха да а къахьеган а дІабоксийт ца. Промысла чІоагІаме а къахьегама ветеранаш.

БІубенна ала мегаргда тха мехкадьттахой В. И. Ленин вахь 100 шу дизара доккхийча къахьегама [illegible] гІатаниш хинъагІоргболга.

М. ДАДАГОВ,
«Октябрьнефть» НПУ «Гудермес» кхача мехкадьтта промыслада заводунии.

ТАСС-а ХОАМАШ

«ЗОНД-5» — СИГАЛА

Космически арены таххара программага хьежжа 1968 шера 15 сентябре Советски Союзе сигалъяхийтай «Зонд-5» яха автоматически станци.

Автоматически станци шийна белгалъяьча наькъа траекторе тІа яьккхай ДаІттан искусственни спутника юкъерча орбита тІара. Даьхача бустанех, лаьрхІача траекторена тарта гІолла лел автоматически станци «Зонд-5».

Из сигалъяхийтай космически арене Іилман тохкамаш дара а станце тІара системаш агрегаташ шабръяр а духьа.

Тешшаме радиобузам лоаттабу «Зонд-5» яхача станцеца. Телеметрически информаце даннеех, станце тІара ерриге бортовой системаш, агрегаташ, Іилман аппаратура боарамагІа болх беш я.

«КОСМОС-241»

1968 шера 16 сентябре Советски Союзе сигалъяхийтай «Космос-241» яха аргІанара ДаІттан искусственни спутник. Спутника тІа оттаьй 1962 шера 16 марта ТАСС-е хьакхайкаьча программага хьежжа космически аре дІахо тахка лаьрхІа Іилман аппаратура.

Спутника тІа оттаяь аппаратура боарамагІа болх беш я. ІочуУзача информацена обработка ю координационно - вычислительни центро.

ТОАДЕ НАХА ДУ БЫТОВОЙ ГІУЛАКХ

Партен правительствана хІара шера дукхагІа йоакхо а наха бытовой гІулакх деяга дІахо тоадара. Городашка, юрташка, нах мел бахача моттигашка хьалъю керда бытовой предприятеш, шерагІа юкъехул наха гІулакх ду керда формаш, чІоагІъю материально - технически база.

Ухх тІеххьарча шерашка дикка тоадаьд наха бытовой гІулакх делга вай республике а. 1965-ча шерана кийсдича наха бытовой гІулакх дара боарам 1,4-зза дегІабенаб, цу даькъе юрташка 1,8-зза. ХІара сага лаьрхІа даь гІулакх городашка 13 сом 57 кепиги хул, хІаьта юрташка — ши сом 11 кепиги.

Дукхьал ухх тІеххьарча шин шера вай республике наха гІулакх дара 50 керда форма юкъейоалаяьй. Дукхача бытовой предприятеша кхоачашъяьй ухх шерара бархІ бетта план. Цхьайолча районашка миштта дика тоадаьд наха бытовой гІулакх делга. Республика промышленни предприятеша, совхозаша, колхозаша дукхагІа терко ю болхлошта, колхозхошта, гІулакхерча наха деш долг бытовой гІулакх тоадара.

Цхьайолча бытовой предприятешка дикка чІоагІъяьй материально-технически база, ухх тІеххьарча хана дукхагІа терко яьй къахьегам Іилман дарда тІа вІаштІехьбаккхара.

Бытовой предприятешта карагІдаьнна дикадараш кхы дукха а хулда йиш яц. Цхьабакъда, къахьегамхой хьашташ диза кхоачамлергдолаш вІаштІехьбаьккхабац цар шоай болх. Цхьайолча районашка къаьстта дукха кхоачамбоацараш да наха бытовой гІулакх деча. Цхьан сага лаьрхІа наха бытовой гІулакх делга эсала латт Нажай-Юрта, Советски, Ачхой-Мартана районашка, Сунженски районерча лоаман юрташка, цитта кхычахьа.

Дукхача министерстваша, ведомстваша, предприятеша кхоачашъяьяц шоашта отталь заданеш. Наха гІулакх дара план кхоачашъен юртбоахама министерства, хога гІирс беча фабрика, транспортни управлене, торговле министерства. Коммунальни боахама министерства эсала вІаштІехьбаьккхаб прачечней, баней болх.

Цхьайолча юрташка тоъал яц мастерскеш, приемни пункташ. Дукхача колхозаша, совхозаша, производственни управленеша лерттІа терко яц юртбоахама къахьегамхошта бытовой гІулакх дара.

Бытовой гІулакх дара предприятешка тІагІертта къовсам лоаттабац къахьегам Іилман дарда тІа вІаштІехьбаккхара, технически эстетика лакхъяра.

Министерстваша, ведомстваша, предприятешъ биза пайда эцац наха гІулакх дара хьахьожаяьча капитальни вложенеех, ханнахьа хьалъяь яхац бытовой объекташ, предприятешка мастерскеши приемни пункташи яхкара помещенеш тоалац.

Наха бытовой гІулакх дечарча керттерча кхоачамбоацарех цаІ да лакха квалификаци йола кадраш тоъал ца хилар. Эсала латт уж кийчъяра гІулакх е. Дукхача горисполкомаша, райисполкомаша, юрташкарча советаша, боахамий кулгалхоша нах хержац бытовой гІулакх дара говзалаш Іомае деша бахийта.

Партийни, профсоюзни комсомольски организацеша дика вІаштІехьбаькххабац бытовой гІулакх деча сферана болхлошта юкъера кхетаман болх, тІагІертта къовсам лоаттабац цар бехктоккхам, наха гІулакх дара культура лакхъяра.

Наха бытовой гІулакх деча республика Министерства уж кхоачамбоацараш хургдоацаш дола гІулакх Іалашдаьдаш хІанз а. По кІоаргга тахкаш хІара бытовой предприяте отта хьал, денна терко яц технологически процесс аргалъкха тоаяра, наха гІулакх дара керда формаш юкъехьулара, къахьегам Іилман дарда тІа вІаштІехьбаккхара.

Цу тайпара гІулакхаш кхы дІахо да мегаргдац наха бытовой гІулакх деча сфере. Шенхашта тоабе беза болх. Вай республике йолаш дикагІбарий опыт. ХІара керттера декхар да, цул кхетаниш оййа а шаш, хІара бытовой предприяте болх къахьегамхой хьашташ диза Іалашдергдолаш вІаштІехьбаккхар.

Парте горкомаш, райкомаш, городской районни исполкомаш, наха бытовой гІулакх - ху министерство декхарийна я бытовой предприятештен организацештен кулгалдела тоаде, бытовой предприятейн организацейн кулгалхой бехктокхам лакхбе, болх хьекхаме вІаштІехьбаккхийта царгара шенхашта хьадеха. Денна терко е еза наха бытовой гІулакх делга тоадара.

Эггара хьалха теркам тІабехийта беза бытовой предприятей болх Іилман дарда тІа вІаштІехьбаккхара, эша белами материалаши Іалашъяра. Шийна ханнахьа йистелхе еза хьалъош латта бытовой объекташ. ХІара юрта хилийта еза бытовой мастерскеш, приемни пункташ, хІа-юха лела мастерскеш.

Іалашьяте чІоагІа лоархІаме да наха бытовой гІулакх дара культура лакхъяр. Бытовой гІулакх дара культура совах латт аьча, эггара хьалха белгалдаьккха деза хІара мастер лакха квалификаци йолаш. Шийна гІулакх дезаш хила езилга. Цул совгІа нахана Іимерза, хьатІалена гІулакх сиха йистедоаккхаш а хила веза из.

Цитта лоархІаме да бытовой гІулакх дара керда формаш юкъейоалаяр. Массе тайпа бытовой гІулакх лерттІа дергдолаш вІаштІехьбаккха беза болх. Да мегаргдац къахьегамхошкара хьайна заказаш тоадеш хилар.

Къаьстта теркам тІабахийта беза кадраш кийчъяра. Цу даькъе дукха кхоачамбоацараш да вай республике. Бытовой предприятешка хилийта йиш яц моай гІулакх ца довзаш пох бог ца лазаш бола нах. Цанна терко е еза къахьегама дисциплина лакхъяра.

Наха бытовой гІулакх делга тоадара наькъаш белгалдаьхад совхка август бетта КПСС ЦК-а тІаийцача «Наха бытовой гІулакх делга дІахо дегІадоаладара де дезарех» яхача сецам тІа. Партийни советски органаш декхарийла а из соцам кхоачашбара денна тІахьожам лоаттабе.

Шеко яц республика бытовой сфера болхлоша шоашта хьалхашка латта бехктоккхаме декхараш диза кхоачашдара тІагІертта къахьегаргхиларах. В. И. Ленин ваьча дийнахьа дена 100 шу дизара сийна лържача социалистически яхье баьнача цар ейлен декхар да из.

ЛЕНИНСКИ къахьегама вахте

Лаьттан беркат

Дика хьнйкъаб оаха 50 гектара тІа дІайийна коартолаш.

Планех 87 центнер яккха езача хІара гектара тІара чуиц 300 центнер. ШоалагІа лохьайнча кхы а дукхагІа хургьа уж.

Иштта беркат да оаха хьалха чуийцача 17 гектара тІара даьннар. Кхы эсалагІа яц юкедисача кхай тІара коартолаш а.

Лоамма аьча цу 50 гектара тІара оаха (нагаль санна юкъера лаьрхІача 250 центнер гектара тІара йоали е) чуэцаргья 12500 центнер.

Уж хьалкхеш санна сагота ликвид тхо царга дІабола мах кІезигагІа хилийтара а. ХІанз бокъонна хан тхона центнерага дІа фу гІоргла бакъда валнал из тІех ца хургхиларах-м тийше да тхо, хІана аьча уж сов сонаш дІаухл стахлагаш ма хулла кІезигагІа хилийта гІийртад тхо.

Миштта вІаштІехьдаьннад тха звено иштта дакха хьувкъам кхебе? Цох лаьца йоаша дуцца лов, хІана аьча оаха тхоай кхай тІа даьр дІанайтача, из нахъа дола мег тІадоагІача шера коартолаш кхеергьираш та.

Эггара хьалха аз дувцаргда цхьаццача бахьанашна оахош даь гІалаташ, царех кхьахараш хьо бехие ва аьнна цхьаннена хІатІатта йиш йоацаш е да.

ДогІаш делкаш хала шу дар дІадахар. Аханза дукха лаьтташ дисар тхо БІаьсти аьча мара аха йиш хиланзар из. ТІаккха хоаш ма дий цу саннача лаьтта тІоадал а хьоана а кІезигагІа хуллга.

Цудухьа тхо оармагІдаьдар. Оахкеше а хІара гектара кхьаьна центнер лаьрхІа аммиачни селитрен 2 центнер калийни тухеш техар оаха лаьттах. ХІаьта къаьстта теркам тІабахийта дика аьхар лаьтта. Из чІоагІа лоархІаме да.

Цул тІехьагІа цемцадаьккха кІаьдаь Іоцилла из. КІезига из дижача гІолла коартолаш дІайийра оаха. Болх цу тІа сецанзар. ДІахо де деза Іуна лоархІамегІа да, атта дац оаса юкатоха.

Хан-ханнахьа лаьтта кІаьддир, культивация йир, гувнаш аир.

Иштта Іуная даьча лаьтто дика хьувкъам баьараль совгІа техника а сов шиз бац. «ВІалла йоха а мича йох хьа Беларуса тІехьара коартолъоахкарг-м, — оал сога цхьаболча механизатораша. Из да гадаш йоадаш лаьтта кІаьда, йоархІаш йоацаш цІена хилар.

Иштта уйла, безам цу лаьттаца бойла къахьийтар оаха бІаьсти, ухх дІаьхача хьакин. Зехьа довизар из.

ХІаьта, кхебаьр бац хьувкъам, чуийцар ба, оалаш ма дий. Аз айса кІаьр тІа а уххаш царна бехча балхах доагІар дІа а хайташ вІашагІтеха 45 саг ва коартолаш чуэцаш. ЧІоагІа кхом теташ, цхьа коартол ца аллийта гІерташ хьалеххьаю цар уж. Шоай гектараш тІара 300 центнерал совгІа коартолаш лохьеш дукха ба царна юкъе. Албогачиев Махьмада шийн гектара тІара 300 центнер лохьа а яь дІаяхьийтай хьоге а. Берсанова Зовлатхана 348 центнери 40 килограмми лохьаьй, Кацлева Хьава — 295 центнер, Берсанова Хьавас — 340 центнер. Царех хІаране 700—800 сом а кхм совгІа а ахча эзаргда. Шоаш хьега кхьа доаргдоацаш дІахайна нах геттара безам тІабаха къахьегаш ба. ХІанз шоаш кІаьр тІа ух уж сонц, тхона ала гектар йий ха яхаш.

Коартолаш чуэца тхо доладенача хьалхарча денош цхьаннахьа а дІайехьача кІаьлипар коартолаш. ХІанз дІайию, Аз сай ккай тІара кхы бІаь гІик гаргга дІахьийтай тІаккалехьа. ХІаьта фу ма йита мегаргйолаш а-ц уж.

Хьувкъам чуэца болалуше а дукхаьлъунт хьатІалоагІа шу а. ХІанзалехьа а белгалдаьйтаж из сай ккн. Салоса хьажкІаш хьокхаш латт цу тІара. Из болх йистебоалаьбе а оаха Іодулларгда оаха из.

Ухх шера бІаьсти шийн ханналехьа дІаде фу ца хиларах тІехьадаьлар тхо коартолаш дІаера. Из оаха кхы хулийтаргдац. Къоастадаьл дІаде 200 центнер фу. Иштта дилча тешамегІа да. Хьона хьалакхха ца кайча хьалаш лаьтто шийн беркат.

А. АЛБОГАЧИЕВ,
Наьсарерча «Экажевский» совхоза звеньевой, Нохч-ГІалгІай АССР-а Лаккхерча Совета депутат.

Хьайбай продукташ дукхагІа

Начахьалкхенга шура, дулх доккхара шоашта хьалхашка латта декхараш кхоачашдара дерригта низаш тІадеразаль къахьегаш ба тха совхоза хьайбаш лелалераш.

Дика къахьийгал фермай къахьегамхоша начахьалкхенга шура йоххара ийс бетта план кхоачашъяра. Из кхоачашъяьй 94 процент. Вешта аьча, ийс бетта йоккха езар 15,2 эзар центнер йоача пхьйтталагІа сентябрь тІаьхоачаш ехьар 14,5 эзар центнер гаргга я.

Кхы а дикагІа толамаш даьхад къаьст - къаьстача фермаша. Царех а хІанале ийс бетта план кхоачашъяь шолзагІа шурий - товарни ферма. Дукха ба цига хьалха латта доярказ. Иштта, шера [illegible] йоагІар 1920 килограмм йоача хІанале 1878 килограмм шура яккхай ше лелаьча хоахах хІаранегара доярка Тамаева Лугуса. Цунна дукха тІехьайисап пхьоалагІча шурий- товарни ферма доярка Елоева Салихьат а. ХІара Іаттагара тІанале 1700 килограмм гаргга шура яккхай ше.

Белгалдаьккха доагІа хьайбай продуктивность а хІара шера лаьхлум хилар. Иштта, дІадахача шера ухх хана хІара Іаттагара йоакхаш хингачул 89 килограмм дукхагІа шура яьккхай вов. Бекмурзоев бригадир волча шоалагІча отделене шурий-товарни ферме.

ХІанз чаккдоахаш латт хьайбаша Іа довккхаргдоза помещенеш товелга, царна юхе хьатІаьаза доалаш латт дерриг доакъар.

Х. АЛХАНОВ,
«Гудермесский» совхоза керттера зоотехник.

ГУЙРАН БАЛХАШ СИХДЕННАД

Юртбоахама къахьегамхоша тІагІертта къахьега дезаш йоаш ха я хІана. Сихлуш ба уж ерриге культураш сихагІа чуийна а аьха гуразьа дув алат дІале, эзьба лаьтта аха. ХІанз дІаболабеннаб механизатораш шоалагІа хьувкъам чуэца, оардаш латт кхаьча яьна хьажкІаш. ХІанзале 405 гектара тІара [illegible] хьажкІаш чуийцай кхаш лелайераша.

ШадахаДа шерарчул сихагІа чуэцаш латт гидуаргаш а. Шаланзе 17 эзар гектара тІара чуийцай уж, план 63 процент кхоачашъяьй. Уж балхаш хІанз даь даьннад Ачхой-Мартана, Шелковской районий боахамаша. ТІехьара гектараш чуэргьенг ба Гудермеса, Наурски районий кхаш лелалераш.

Гидуаргаш дика хьувкъаьь але а уж чуэцаро гІулакх эсалагІа отталаьд Сунженски районе колхозашка. ХІара гектара тІара 14 центнер йоал. Гидуаргаш хІанз а дукхагІъараш чуэцазе я. Цу тайпара гІулакх да Наьсарен района совхозашкъ а.

Дика къахьийгал республика кхаш лелалераша шекара свекла чуэцарга дилача а. Дукха ха яц из маьхера культура чуэца йолаь, бакъда 1469 гектара тІара чуийцай из, вешта аьча кхаш 17 процент кхоачашъяьй. Къаьстта дика тоалаш даьхад свекла чуэцарга дилача Гудермеса района боахамаша. ХІанзале шекара свекла кхоалагІа дола дакъа чуденал цар. Дика хьувкъадаьд нераа оалаш Урус-Мартана района боахамаша. ХІара гектара тІара юкъера лаьрхІача 241 центнер оттаьй, царех цу района боахамий кхаш лелалераша.

Республика шекара свекла дІайиеча пункташка хІанзале дІакхаьчай 28 эзар тонн шекара свекла. Шера план кхоачашъяьй 20 процент.

ДукхагІа дегча боахамашка дІаде доладаь хІанз гуразьа дув хьат. ДІадийнад 10,3 эзар гектар.

Республика кхаш лелалераша иштта чуэц коагаш, коартолаш, тхьамка, кхьйбала культураш.

16-гІа сентябрь тІакхоачача хьакайбаш, гидуаргаш, шекара свекла чуэцаргьа гуразьа оа культураш дІаерзай йола

СВОДКА (Моа процентанца).

Районаш	ХьажкІаш	Гидуаргаш	Шекара свекла	Гуразьа оа культураш дІаерзай
Ачхой-Мартана	47	100	24	4
Ведана	—	—	—	5
Грозненски	62	87	7	2
Гудермеса	66	95	20	7
МалгІабика	39	58	—	12
Надтеречни	74	64	—	22
Наьсарен	25	10	—	1
Наурски	74	99,0	—	0,7
Нажай-Юрта	1	43	—	—
Советски	—	—	—	—
Сунженски	52	56	—	0,4
Урус-Мартана	41	40	17	3
Шалъа	34	69	12	—
Шелковской	50	100	—	22
г. Грозный	100	—	—	—
Ерригача республике	49	63	17	6

СОВЕТСКО-БОЛГАРСКИ ПЕРЕГОВОРАШ

Советски Союза Коммунистически парте Централни Комитетон Советски правительствана бехарах баьнна доттагІала визитана 16 сентябре Москве хиннаб Болгарски Коммунистически парте Централни Комитета Хьалхара секретарь, Болгаре Халкъа Республика Министрий Совета Председатель вов. Тодор Живкови БКП ЦК Политбюро член, НРБ Министрий Совета Председателан хьалхара заместитель вов. Живко Живкови.

Болгарский вовкъостий беседаш хиннай КПСС ЦК Генеральни секретарица вов. Л. И. Брежневца, КПСС ЦК Политбюро членаца, СССР Министрий Совета Председателаца вов. А. Н. Косыгинаца, КПСС ЦК секретарица вов. К. Ф. Катушевца.

СССР-ен НРБ-ен коммунистически партейн правительствайн кулгалдечча деятелашта юкъе беседаш йолча хана уж дІа-юха дагабаьлар шинна а мехка коммунизм социализм хьалъяра, КПСС-ан БКП-енен юкъера, СССР-ан НРБ-енен юкъера цхьана леладу гІулакхаш массе оагІорахьара дІахо дегІакхувлара лоархІаметІарча дешаех шоашта хетачоа. Иштта хьежар шинна а оагІонца хьашт долаш долча, хІанзарча дуней халкъашта юкъерча хьалах долча дешашка а. Беседаш еча хана чІоагІагІа уйла тІаякхийтар дуней тІара социализма позицеш ма иштта чІоагІъяри империализм леладу тийна балкан яха болашагІа икатохари ду-[illegible] ца цхьана СССР-ен НРБ-еса хьега къа дІахо вІашагІтохара декхара. Цу хана цІаькха а бакъьяр дерригтача дийцача вежарашха долча советско - болгарски гІулакхий дешаехи дуней халкъашта юкъерча проблемаш хетараш бокъонца цхьатара хилар.

Болгарски кулгалду деятелаш Москве болча хана иштта переговораш хилар цхьана леладу советско - болгарски экономически гІулакхаш чакхдахарца, 1971 — 1975 шерашта оттаеча СССР-ен НРБ-ен халкъа боахама планашта координаци ярца, цу бакъагІа Болгаре халкъа боахам дІахо дегІабоалабарца дувзаденна долча дукхача дешаех. ХІаьта иштта 1969-чен 1970-чен шерашта доагІача цхьадолча экономически дешаех лаьца а. Царга хьакхале хьалхагІа бокхха болх чакхбаьккхаб [illegible]

Болгаре халкъа боахам дІахо дегІакхувлара а Советски Союза Болгаре Халкъа Республикашен юкъе массе оагІорахьара цхьана леладу экономически гІулакхаш чІоагІдарех шердарен а гІулакха хоадамболлаш барт вІаштІехьбьккхаб цхьадолча болгарски товарашка хувцаш НРБ-ена Советски Союзера мехкадьтта, газ, электроэнерги телара хьакъехьа. Шинна а мехка боккхача лоархІаме да иштта НРБ-ена Іаьржа металлаш, хьу, целлюлоза, болгарски экономикана са санна эша дукха кхыдола товараш лоаттадара хьакъехьа барт вІаштІехьбалар а. Шийн аргІанна Советски Союза халкъа боахамга кхы тІа а кхоачаргда сийрда бесаш дола металлаш, халкъа дукхагІа эшаш дола товараш, химически промышленноста доакъой продукци, кхыдараш чудоацаш йола НРБ промышленностен дуккъа боахамен продукци.

ОагІоний барт вІаштІехьбаьлар болгарски промышленноста цхьаделза доакъош дегІакхувлара даькъе цхьана леладу, вІаш гІойле йола экономически гІулакхаш шердара хьакъехьа. Хьакхайкадир химически продукция халгъо леладу товараши хьалу цхьайола промышленни предприятеш хьалъяра Советски Союзо НРБ-ена вовкъостал де кийча хилара хьакъехьа. Цу гІулакха лаьрхІа, Советски Союзе Болгарена йохьийтаргъа тайп-тайпара оборудовани, даийа харгдоаца технически вовкъосталаш дерзда. Шийн аргІанна болгарски боахлой вовкъосталца Советски Союзе а кхы тІа а хьалъергъа чон йоаккха мощностащ. ДукхагІа кийчъергья Болгаре халкъа боахамі кхоачам бе лаьрхІа хьу. ХІаьта иштта хьалъергьа Болгаре Халкъа Республикана чІоагІа хьашт долаш йола продукци арахеца дукха кхыйола предприятеш. Белгала аьча, цхьанх къа а хьегаш хьалъе лоархІ НРБ-ена кхахьийта целлюлоза хьаю [illegible].

ВІаштІехьбаьнача бартага хьежжа Советски Союзен Болгаре Халкъа Республикан яхановни арахьарча торговлен оргашана 1968 шера 1-гІа декабрь хьатІакхачалехьа эшаш йола соглашенеш оттаергъа ер переговораш йолча хана дийцача дешаех лаьца.

Советски болгарски оагІонаша хьакхайкадир вІашагІкхетарах хьахиннараш Болгарен Советски Союзен халкъа боахам дІахо дегІакхувлара хьашташа ма яхара хургхиларах, НРБ экономика дегІакхувлара 5 шера план оттаяра боих чакхбаккхара цар аьттув бола хьалаш хулийташ хиларах, шинна а мехка юкъе массе оагІорахьара берхате экономически гІулакхаш лелалара керда перспективаш хьелалаш хиларах шоаш дег тийна хилар.

Вежарий доттагІала хьалашка, нег тІара къамальаш деш, дІа-хьа дуйцар кхетадеш чакхъяьлар переговораш.

ДУБНА. (Московски область). ВІашагІтехача ядерни тохкамий институте тІех лоха температураш хьахулийта керда метод чакхъяьккхай.

Физико-математически Іилмай кандидата Б. С. Неганова кулгалца Іилман болхлой группо хьаьй абсолютни нолал ерригга а цхьан градуса массех эзарлагІа дакъа мара лакхагІа йоацача температурашка кхоачеш тайп-тайпара веществаш шелъе торо луш йола установка — шелал Іалашъяте чІоагІлуш кхаладдаш режим а лоатташ. ТІех ухача маркхала юкъеелла моллагІа вещество чІоагІагІа шельяра торо хургйолаш я.

Цу бІлах хьахинна хІамаш къаьстта боккха лоархІам болаш да лохача температурай физикана, физика а, хІаьта иштта техника а даькъе лаккхача энергей дакъхлагаш таххара.

Физико-математически Іилмай кандидата Б. С. Неганова кулгалца деча балхашка дакъа даьцад къоначча Іилман болхлоша Борисов Никола, Зибург Марсела, Тагирова Флерас.

СУРТА ТІА: Б. С. Неганов кердача установкана юхе.

ТАСС фотохроника.

Сийлахь-воккхача хьехархочоа — миллионаш къоначаргара

15 сентябре сийлахьа массачакхаьлкхха ялар Ф. Дзержинске цІерагІча мотострелкови дивизерча бронетранспортера экипаж. Парадни мундираш тІа комсомольски значокаш йоахкаш болча къоначо тІоцхдена Киевера. Москве кхоачаьй тІахьоарчадаьча ленга тІа гІолла дешоча алапашца ер дошаш яздь йола венок: «В. И. Ленина — «Дай наькъагІа» яхача ерригсоюзни походе дакъа лаьцарашкара. Киев. Сентябрь, 1968 шу».

1.100 совгІа километр никъ баьб «БТР-55б» экипажа членаша. Дей йоккхарий киевски слоте дакъа доалараша царех тийша а тийша царна тІаланнад ва венок столице кхоачалга. Полтавски, Харьковски, Орловски, Брянски, Курски областий юрташкен городашки гІолла чакхйоалаш ер маршрут.

Никъ беш хан дисача дахьккачул тІехьагІа кІирандийнахьа Іурра столице кхьчар цІеча байракхашцен визашцен ега бронетранспортер. Садови кольцо, Маяковски майда, Горьке улица... Октябра 50 шу дизара цІерагІча майдан тІа слета вискалашта вахъабахкар ВЛКСМ ЦК секретараши бюро членаши, столицерча комсомольски организацей вискалаш, Москвера хьалхий. Экипажа командира воккхагІа волча лейтенанта И. Дроздова ВЛКСМ ЦК хьалхарча секретараге Е. Тяжельниковга хоам бир переход толамо чакхъяьнна хиларах.

Шеча майдагахьа йоалехар колонна. Цавоночча салтечув наш тІа Даши цІи йоагача кхьчата хана гІа лаьгІбу наха. Мраморни Іоакъаш тІа шорттига лизай бусташ Іойохк кагийча нахен мехкараш.

Зизаехи дани сийта латтача тхьоврогехи йийна яь веной торжественни шестве дакъа лоацарий кортошта тІагІоала дІахьежача тайжжа йодаш санна хет. Юххера дІахоча цига — В. И. Ленина Мавзолей йолча. Дог тохадолийташ йола минуташ. Лоссача мраморни пенашта юхе Іоюла венок. Советий Мехка къоначча миллионаш болча патриоташта шоай баьччен хьехархоч дукханезаш, дІаяхха дергІоаца цуи цІерии еаш, царна иутІахьа хилара йола белгало санна.

(ТАСС корр.)

НЕГІИЙ АРЕН МЕХКДАЬТТА

Ах шеча НегІий ара дукхача тІехлашна мехкдаьтта доала моттиг хьайкІалай «Къулбехьен» аьнна цІи а тиха. Тохкама бурув тохаш оквйжина акха йоалаьчуз тІехьагІа цхьа бутт баьча хьагуча ьккхар эггара хьалхара мехкдаьтта горизонт. ХІанз 3.235 метр кІоаргачара а хьадаладеннад промышленни мехкдаьтта. Геологаша яхачох, носача доагора кхы цхьайкха ганз йоала 3600 метр кІоарга.

«Къулбехьен» мехкдаьтта хьаст — Ставрополья мехкдаьтта тохкараша ер шу хьаделадеча дена хьайийла кхоалагІа мехкдаьтта [illegible].

Болгаре, Чехословаке, Польша, Венгре, ГДР, Советски Союза профсоюзий викалий совещане тIаийца коммюнике

1968 шера 14 сентябре Болгаре, Чехословаке, Польша, Венгре, ГДР, Советски Союза профсоюзни центрий викалий совещани хилар Будапешта.

Совещане дакъа лаьцар:

профсоюзий Центральни совета председатель Роза Коритарова керте латтача болгарски профсоюзий делегаце,

профсоюзий Центральни совета председатель Карел Полачек керте латтача чехословацки профсоюзий делегаце,

профсоюзий Центральни совета председатель Игнаци Лога - Совиньский керте латтача польски профсоюзий делегаце,

профсоюзий Еррингаенгерски совета генеральни секретарь Шандор Гашпар керте латтача венгерски профсоюзий делегаце,

паргIатача немецки профсоюзни Объединене Центральни правлене председатель Герберт Верике керте латтача ГДР профсоюзий делегаце,

ВЦСПС председатель Александр Шелепин керте латтача советски профсоюзий делегаце.

Дагардар гуччахьа дуьццашк новкъостамхен вIашагIкхетар хиннача хана лоттагIал тIехь дIа-юза дагабьллар массанена а цхьатарра хьашт долаш долча дешаех шоашта хета-чоа.

ВIашагIкхийттача хана дийцар дуьнен халкъашта юкъера болам хIана дегIавхара, профсоюзаша дIахо йодача хана вIаши буллмаш лоаттадарен цхьана гIулакхаш леладарен дешаш. Совещане дакъа лоацараш раьза хилар московски советско-чехословацки соглашене ЧССР-ера гIулакхаш дертIадахара дика лард хийтъергхилара. Уж соглашенеш практически чакхъяхар хIана Чехословаке болхлой классен берригача къахьегамхойн эттара сагетагIа дола декхар да.

Совещане дакъа лаьцараша раьза хинна белгалдьаккхар, Чехословаке профсоюзаша — болхлой класса эгара дукхагIа дакъа лоацаш йолча организаце — московски соглашени хьаллоацаш а цу соглашенегара хьадоагIаш дола декхараш кхоачашдара новкъостал лара декхар бехктокхаме а хеташ шоашта тIаийца а хилар.

Болгаре, Польша, Венгре, ГДР, СССР профсоюзашна хьакхайкадир московски соглашени кхоачашдаьра дьакъе шоай мехкий болхлой класса ЧССР къахьегамхошчен профсоюзашцен чIоагIагIа солидарность хилар а Чехословаке цхьа барт болча къахьегамхошкен халкъагеи йIаьхийча революционни традицей ларда тIа КПЧ кулгалца шоашта хьалханиа латта чоалхайе декхараш кхоачашдурхилар а.

Ялх социалистически мехка профсоюзий викалаша хьакхайкадир КПЧ ЦК январски майски пленуми решенешка хьежжа, дIалахача ханара гIалаташ дIадахара тIадерзадеь ЧССР-е чакхдоахаш дола гIулакхаш шоай кхетадош хилар. Нар хьакхайкадир болхлой класса Iальдал лораддарон чIоагIаррон дIайхача ханара гIалаташ тоадара, социалистически демократи дIахо йоарджаара, социалистически общество дегIайоалара гIулакха бокъа теша дургхилара шоаш ъог тийша хилар. Болхлой класса из къовсам тоаме хургбац Коммунистически парте, социализм хьалъеча керттерча низо кулгалдеш хилча мара.

Совещане дакъа лаьцараша хьакхайкадир ЧССР-ерча январа тIехьагIарча бакъахьарча процессаш социализма духьала гуччахьа е хьулаьмь наступлени йолаяра, зуламера националистически антикоммунистически уйлаш хьалхьера пайда эца безам болаш долча нийсашта духьала хоадамбаллаш къовсам лоаттабе даьрхIа шоаш хилар.

Совещане дакъа лаьцараша хьакхайкадир, цу наькъаца ЧССР-ера гIулакхаш сихагIа дертIадахараш цу тайппара кIезиг - кIезига доахаш дIина Чехословаке територе тIа долаш союзни бIухаш арадахараш новкъостал де йиш йолаш шоаш дог тийша хилар. Ялх социалистически мехка профсоюзни кулгалхой барт вIаштIехьбаьлар профсоюзашта юкъе укх тIеххьарча итташ шерашка вIаштIехьдаьнна цхьана леладу гIулакхаш дIахо а дегIаяхувлазза дарг на хилара. Ялх мехка профсоюзни центраша дIахо а ма могга новкъостал дергда шоай партештен правительстваштен шоай мехкий экономически обороки низ чIоагIбара.

Совещане дакъа лаьцарий барт вIаштIехьбаьлар, нагахьа сайна ца хийча эргIоацаш йоттиг етача, шин оагIорахьара е дукхача оагIорахьара совещанеш гулъяра, классови моастагIашцен дуьнен империализмон леладу тийша болаш дуьнек хьакъашта юкъерча болхлой класса хьалхашка хьагучададар духьа, дуьнен халкъашта юкъерча болхлой болама эггара шерагIа йола цхьоагIо вIаштIехьъялийтар духьа цхьайа болх бара гIулакха.

Социалистически мехкий профсоюзий къахьегамхойн солидарность я вьетнамски халкъа турпал къовсамца, уж йийча ба вьетнамски вежараша шоай паргIатох яхьчарех тийша хIама доацаш хилари духьа, американски империализма агрессена духьала лоаттабеча къовсаме царна дIахо а аьшпаш дола новкъостали гIон де.

Белгалдаьккхар, боннски милитаристаша Европе лелаю реваншистски политика, ФРГ-ера неонацистски низаш айделар машара гIулакха къаьстта кхераме хилар.

Совещане дакъа лаьцараша цIаьхха а хьаллакхадир империализм агрессен къахьегаш дIадахар духьа IарбиЙ халкъашта лоаттабеча къовсамца шоай солидарность хилар.

Совещане дакъа лоацараша массанена а цхьатарра хет, къаьсткъаьстача къаьнй центраьта юкъе латтача цхьаьлеча барт вIашагIа йистийтача дешаша къахьегамхой кхашташ бахьан долаш, империализмана духьала лоаттабеча цIкарча къовсама новкъарле е ца езаш хилар. Барт вIашагIа ца кхеташ долча дешаех пайда эца торо ма могаргьа империалистанна, кхычй йесса, дора хIама де йеш дуьнен халкъашта юкъерча болхлойн профсоюзни болама мугIарашкара классови цхьоагIо чIоагIъяра.

Массане а цхьатарра хьакхайкадир классови къовсама пайдеш тIа латта организаци хилара тарра ВФП чIоагIъяза, монополей Iаьааа духьала, вахара хьалаш тоадар духьа, империалистически реакци революционни хьакий - кортамукъалени боламаш тоIаде гIертара духьала къахьегамхоша лоаттабу къовсам хьаллацара, мацарен кхерамалени гаданкхара гIулакха цун лоархIам айбаккха барт ца хилара хьакъехьа шоашта хетар.

Болгаре, Чехословаке, Польша, Венгре, ГДР, Советский Союза профсоюзни центраша хьакхайкадир шоай организацеш дIахо йолача хана а шоай мехкий профсоюзаштен къахьегамхоштен юкъера вежарашца дола бувзамаш цхьана леладу гIулакхаш пролетарски интернационализма принципий ларда тIа, социалистически солидарноста, вIаши сийдари бокъонаш цхьатара хиларен ларда тIа, социализм коммунизм хьалъеча керда толамаш дахар духьа, социалистически содружество кхоачалдаш низ болаш хилийтар духьа, Европе а дерригача дуьнен тIа а халкъий машари кхераккалйа дерзар духьа дIахо а массе саргIорахьара дегIаккхувла а чIоагIде а шоай организацеш хьаргIоацаш лаьрхIа шир.

БУДАПЕШТ, 1968 шера 14 сентябрь. (ТАСС).

КХОАЛАГIА ПРИБОР

Цхьан хIамакна раьза воацаш трубка хьалъийнар директора, цхьабакъда, цIахха велаелар, ший меттала къамаьл а дьа сагахьа хьавийрар:

— Сесаго хьоашалгIа вех хьо. ХIана гевра тIа кошкарда вай, къамаьл цIагIа чакхдоаккхаргда. Ай йичара, ай на алалахь! Кавказе эггара чIоагIагIа вола моастагIа мара юхавалаш ше хьоашалгIа вийхача, шитта да IаьIал.

Iалман проблемаех дуьнаш сайна бIуберша лоаллар цо «Яллара» а. Жа Iуна вой — Iалмахо. ХIанаучул ах бIаь шу хьалха из дошла доала лоаман хьам дукха нах боаш фу халар кхерам болаш хиннад аьнна теша хала дар. Цхьабакъда, цхьан поэто ма аллара еса шрт рядовой строитара йолаше а социализмага аьлар»...

«Говр» гараже дIа а оттаьь. цIагIа дIачудлахар тхо. Модни кочтIаюнхаш йола къона фусам-наьна ера тхона накъа. Мадрага цхьа хIама де а аьнна, сихъенна кухне ахар из. ПаргIотта, хоаь кийчъаь квартира, из вIалла а тара акар деннах йиххача саьлена. Еррига «авантика» — цIагIа даь кIувсаши сань журах хьалъелла уйла къаьна тоай.

Ше лелаелчах дика кхеташ волча цIен-лас истола тIа хIама тессар, хIаьта тхо къамаьл деш дагIар. Ма хIамах кхеташ а врудиша йолаш а вар къона Iилмахо! ХIаьтта хьалаьнна дIайхо лаа хIама а дахьам къачуера цIен-кагIа, тха оарцхнигапна из дIа-юха а яила, аралла кийчьелар из, из хьаттар:

— ТIаккха хьо?

Из чIоагIа алаелар:

— Са йиш яц: истола тIа вагIа — хььша а са феодал а.

— Феодал?

Феодал феодал ва из! — иштта бегашта тIатехар мара. — Тахан аз нихь доаккхаргда цун!

— Сендукхь?

— МаIа нах багIача цIагIа чуенай из. Сендукхь доаккхаргда цу уруун?

— Iа делла урату ах Iа! — балам сеттабир цо. — ЙIанна дарегIа йолча конфетий кулек ера, кхы хIача а давапн.

— Цу хана из мара кхы мах а бьцар хьа, хьо а кIадалагIча курсе дешa яIдар. ХIана-ъх. Жа Iул, итгез ет, ет галй дача дала дезаргдар. Заслуженний лор, хинна дIа йоалла кандидат...

ЦIаьхха цхьа хIама дага а деъа аравйккхар фусам - нана: цхьа хIама йоагаш латтар. Со дог ма Iаббь вийнар деаала оттарача цу спектаклах.

Сона дагалецар.

...Цхьан саравъа воаш волча партийни болхла веча вар со, хIаьта со цо бокъонца цец а ваьккхар:

— Фу дуьн Iа! Са сесаг цIаьхха а Iохьарт - йий маIа цах багIача истола тIа? ТхаьнигагIа-м цкъала белакча дIакхоаг, ца тоамаш хул. ХIаьта Москве, курорте дахача кхы тайпа а хул из...

Из къамаьл хинна дукха ха яладелха областной партийни конференце вIашагIкхийтар тхо. Президиуме кIезига хоржабацар ордена, доша седаьмлагаш, депутатски значокаш йоахка кхалнах. Дика хетар хола кочамаш, тайп-тайпара бесаш дола йовлакаш, цхарадани тIатуладаш йода доаркаш. крановщица, слесарь - сберкасса сцена тIа хьатIайоалаш бIаргаейча.

— Той хьона? — кулг Iеттар аз лоаллахочуна. — Iомале хьайна...

— ДIахо фу кул хьажа хьо, — цIимхаро жоп делар цо.

Президиума членаш Iохайша баьлча маIоча пявта цераца белажий цено дIавъйдалаьяр деррига йоалакхаш.

Къилбоседа Кавказ хIара автономни республике ба денал а хьакъал а дола заргош кхалнах: моттигерча а Даккохьарча а Советий депутаташ, парте райкомий, горкомий, обкомий членаш, министраш... Цар сайна тIехьалиса гIулакхаш дIа а доахайкердача тайпара бахь Iомалу бIаьш ваараш кхалнах. Ма цкха ль из! ХIаьта а президиума баьцара истол дерригi а маIаца нахага дa, хIана аьлча заседани дIо а дошиналекьа хIаргне цIегагIа Iорхка сима напкаш яла цу тIа. ТIаккха кхилнах балиша на а боалаш тIехьаннахьа боал.

Официальни доккхача истолаш вахa къамаьл аьйча цIагIарча истолай юкъ буваям лаха бехий-хьогI, ТIаккха, бий-хьогI из? Аз иштта дукхьала лаьча хоттара жоп дала кийча вовлачое тап вар фусам-да. Из сона хьа а ца хайташ. чуйнна хIама дуаш воаллар из, иштта кIоно йолча дал хIама кхы а сагмореньха бершхIа тIа а бетташ. ЦIаьхха цо аьлар:

— ГIулакх маштна хой хьона? Са цIагIарча медицина сога теаш йийна бах йоах. ХIаьта сона сайна а медика. Иштта хоьцше цара йолаьеф дукхайна бевза.

— Из да хьа Iа сона ду жоп?

— Хьона иштта бакъахьа хете, из да, — велаелар из. — Шун раьйономена сесага шкй цIагIа Iоха тиган. Никотина ду ве из санна шаьра тьлйна доаача хьона гIаьле йита сайна кала да цун из де о.

— ТIаккха, оамалаш вайн чIоагIагIа я-кх?

—Аз иштта алакар. Тха даьдаьй юха кийнбелче уж цен-амагIа баллал йоккхий политически экономически паргIатонаш кхальчай лоаман йкхалнахага. ХIана цIендаь дIадаьха дала доахе эгара къназагIа доа гIулакхаш: дукха истий йхулар, урлох мехкарий бохкнига, уж удабелга. Шин безам болча деша а болх бе а йиш я хIана кхалсага. Дукхаза а хинна со доазол дехьа. Хьалхестаеча Малхбузехье вайнцига санна йиза эмансипац ьяц кхалнаха.

Истола тIа кхоалагIа йола прибор ян аз аллалца но дукха а хеза а дийцар вайна карагIдаьнарех.

— Той хьона, юртара бахха безаш гаргара нах ба, царна цхьа хIама моттаргла... — аьлар цо цхьа юкъ яьлча. — Iоадала хIама-м да аз. хIаьта а къамн Iаьдал ца аьрахIача валац-кх. ХIара халкъа шин-ший юхь хила еза.

ТIаккха геттара а кIоаргделар тха къовсам! Юхь-м хила еза, из йолаш а я, цун хола сибат гуш да бIаьшеренаша моллагIа горм, моллагIа косметика хила а. Новкъьнлар дукхачайнй цу косметиках бокхаьнна йола халкъа юхь хет. Сона бойзаш болча черсашта, балкхароашта, хIирашта, нохчашта, гIалгIашта, дагестанцашта юкъе ба хьаьша вагIача цхьай истола тIа ший сесаг Iохоле ахь хеташ бола нах. ХIаранена хет хIамал новкъа йоацаш а хоза тоаш йола а халкъа даьаша из болаш сайна.

Иштта дий-тем из? Кхетаде хала дац, нахь левар е фушагIа дале я бокидагIяар цхар дар розовой гIулакхаш чIоагIденичa замалахьа хьахинарта, хIаьта кхалсаг адамий ерригача боаъонех ниххар къорIай дормай элиндеох хьахинарта. Цу тайпарча къаьмарча «традицешa» йийча йоах халкъа юхь, хIана аьлча цу тайпара «модаш» ареьхараш къахьегамхоша духьаларча кериайоча идеологей харцлуя вихалаш ба.

ХIаьта къахьегача халкъо лора а ю дегIа а кхуял бокхъаьшна дика йола дукха а къамни традицеш. Бон кийча болча моастагIашта юкъе кхалсаго йовлахк тессоча уж барта болхаш Iаьдал да цхьадолча кавказски халкъий. Цу тайпара башха дика оамалаш дагарьал варгвоацаш я.

Лоаман наха тьаьща веаль тIааарах, шийха фушагIа хуле а лоттагIа маккъостал де нийча кие дарфх, царх хьаьтарах, дикалеш тий чIоагIа йолалеш хиларйа кхыйолча а дикача оамалех, мораьлна нофилех дIавйаф мел динар массанд нийкаьл. Уйла юхь дар доарх нагахьа санна вIаьшагатта сага гIоха цун кулг лаьйилч. Вокха саг чуваьлча шевар хьалгIот, цунна моттиг лу. Лоамашка нахьъаха кхийтача цунна новкъостал эший хоатт...

Из дерригa а хьайцилла, хоаь халкъай юхь я. Цу тайпара башха дикa къаьнарр традицеш вай деношка тоаенаш. къонъенаш. Уж советски вахаро, коммунизм хьалъерий моральни кодексо дIа ма деххара йоландь, моллагIа йотт буьце а уж найна дукха еза массанена а.

Бакълув са къамаьл хинна Iилмахо: цхьайолча хана вIаьйта волаш Iомаьвча оамалий низ чIоагIа хул. Цхьабакъда, шийгаргарча наха е мекхадошта Iехьайисача уйлаех общественни мнена хетарах кIоаргIта гIалат вувл из. Дайша валара диллон йола саг хинна Iац вай мехка интеллигент. Политически деятель, халкъа дикагIйола уйлаш кхайкар, хьалха латта общественни мнени дьакхолар хила везва из. Иштта ца хуле дукха хи йоалаш йиза политически банкротство хиннача сона вовзаш хиннача йоккхача учреждене цу кулгалхочо хиннар хурга цунна.

Ше ваьча юрта саг йоагIача вахар саг, сахиллалца бакъа багIачарка дзар а малар а тIаккхаьш латт из хана эггара дIамагIа хилараx. ХIаьта Кавказерча цхьалолча далхьйй къаьнарча Iаьдалагiа бокххагIбараш багIача истола тIа Iоха йиш яц дIамагIчун, царна гIулакх де декхарийла на на. Хьажал фу хул: сийлен моттиге вагIа цхьанна а кIаманца белгала валанза вола саг, цунна гIулах дешт ддаш лел директор. Цу тIа кхоачаву компромиссаша.

Iоттаел вай Iилмахочо истола тIа сесага кхоалагIа прибор, из хьалха латта саг ва, цунна Iомабада беза аьнна хетача гаргарча наха шоай юрта цIа бахача а из иштта хила дела аьнна уйла чулоссаргьар. ВIаьааа хезача дикагIа да цхьа бIаргаддйнар.

Йоккхача гIалгIай юрта хьайир инструментальни завод, конвейер тIа Iоховвлайир кхалнах, уж Iомабир. Хьалхарча юкъагIа болх цхьакаккха дича а вIаштIехьбаланар. Из къаьна Iаьдал производства хьаьнташна тарлуш доацилга хиннача къоначa директора, тIаргIачо, массе а комсомолка хьагулга а аь, сабаре а массанар дIайхетцевеш а дIаловзийтар цхьаьола тIехьанна гIулакхаш хьахилара истора. Цар цу ве, печа хьалаккхено а болхлоша шоаш а из бадьан далам мел яха доаду.

ХьалхагIа хьал на гIулакхаш ши йоI сецар, тIаккха кхы шин. Царех цхьанцха хабараш дувцар, бакъда, йохкар дадунгIанар. Иштта общественни мнени тувиелар цех. Юкъера а массанена дикалар къаьна закон. Цул тIехьагIа верда заводской оамалаш шоай цIагIа делас баьлар кхалнах. КъатIахьежача хьахагIа санна эхь-эхь долаш ба уж, хIаьта дагалла шоаех бIубенIо, низ болаш ба.

ДIалдIхонкара дикалаш хьаIохадар эхь долаш дац. Дагестански дегIнках халха буьл Сибарегiа, хIаьта Дербента йоана оттаергьа дика борш. Тхьамала кавказски истола тIа хержа ца Iеш, массанахьа а хорж хIона, кердача шерара елкаш уттам лоаман юрташка. ВIаши гIулакхаш леладарах дIаьхагIа хул халкъаш.

Дукха а дукхагIа къаний башха дика оамалаш яржийла вай боккхача мекха гIолла! Лоаман интеллигента истола тIа яйла сесага йола кхоалагIа прибор. Из бахьан долаш цхьаккха а за хургдац къаний Iаьдала. Пайда хургба.

Б. АНТОН,
(тха корр.).

Къилбаседа Кавказ.
12 сентябре арадаьннача «Советская Россия» яхача газета тIара.

Венгри — сомий бешамий, консий бешамий, баьцадараш лелаеча боахамий мохк. Уж тIадола лаьтташ дукхагIа хилийтаро, цар тьункъам лакхбаро экспорт шеръяра новкъостал ду. Венгерски баьцадараш, сом, консерваш ийраш дуьнен тIара 20 мохк ба. Эггара дукхагIа уж ийер — Советски Союз.

СУРТА ТIА: башха-дика комсаш кхаьчай Будапешта юххерча «Баьцнара Дунай» яхача юртбоахама кооператива бешамашка.

МТИ—ТАСС сурт.

ЦАРЕХ ХIАМА КЪАЙЛАДАЛАЦ

Ийс саг ва № 4 йолча совхоза халкъа тIахьожама группе. Ийзагта ба уж хIаьта а шоаш болча дIахойт цар.

Группа председатель ва коммунист Захаров Георгий Васильевич. Цхьаккха кхоачамбоацар тушадалийтац тIахьожамхоша.

Къаьстта теркам тIабохийт тIахьожамхоша совхоза рузкъа лорадара, керда тоpонаш гучахара, харцахьарлаш гучадаккхара.

Ялат чуэца кийча еча хана кхай тIа лакха мара на езаш я техника, ялаш хьабаькха нах тешабора совхоза кулгалхоша. Трибуна тIа баьлча а из дувцар. Вакъда халкъа тIахьожамхой цу хабарех тоьам хулаш бацар.

Тохкам беча гучадаьлар йоахаьмерча ерригачь шин комбайнах болх бе цегаргIолаш шиь мара йоацаьга (хьуниъам чуэца 10—15 ди даса ха яр на). Кхаьна йоацкхашe а социаргIолаш дукха кхьйола техника а яр. Совхоза директора, партийни, профсоюзни организацешка гIолла механизатораш оарцагIбаьлар цар уж гучадаьха кхоачамбоацараш дIадаха.

Иштта теркам тIабахийта тIахьожам лоаттабир цар алаташ чуэцача а.

Дукха ха йоалаш совхоза Iула юхе бахача наьха 18 бежан гучадаьккхар цар.

Ала деза, тIахьожамхоша дIадолаяль гIулаях, гучадаьккха кхоачамбоацар уккала тесса ца дуьтилга.

ХIара бетта цкъазза заседани хул цу группе. ТIахьожамхой дагобувл дIахо бергболча балхах. Иштта алакаш уттаю.

А. БУСЕВ.
МаьгIайнна халкъа тIахьожама комитета председатель.

ИШТТА КХОАЧАШДИР ДАГАЛАЬТТАР

Юххьанца массеха шу хьалха Гудермесски района «Новогрозненский» яхача совхоза шурий-тоъарни ферме бIаргалйра сона ПаьтIамат. Доахан детта ха хьатIаяхаьча уж хьачулоаккхаш йоаллар из. Дукха лаьттар со доахан детташ йоаллача бийй говза, кадай лелача кулгашта бIаргахьежаш.

ВIалла дага а доацаш дукха ха йоацаш вIаьхке а вIашагIкхийтар тхо. Совхоза № 1 йолча тракторни бригада бригадираца Насуханов Вечеца комсий бешамашка хьежаш латтар тхо. Цу хана лаьтта оагIорахьа гола е тохи комсашта юкъера хьаргальлар «Беларусь» яха трактор. Из лохийн хиннар кхалсаг яр. Ше хьатIакхоачаше а елаенна тхога ди дика а йайца тIехьийкхар из. Трактористка юь цкъа сайна цхьаннахьа бIаргаечча сайна хийтар сона.

— Исраилова ПаьтIамат ярий ма? — лаьттар аз бригадирага сайна летар бакъдий ха дагахьа.

— Из я.

— ДурчагIа тха бригаде тайп-тайпара балхаш кхоачашдора цо, — дуйц дIаяь бригадира, — со бIаргавайча, мара хьелларгьа вайцига трактористий курсаш хьна хаттар дай мара хIайодацар из. Хьона сесий еза уж курсаш аьнна хаттар дича пай Насунов Хьабе сайна трактора тIа бола бе безам ба са салар йоIа. Цу шера Iай «Новогрозненский» совхозе трактористий курсаш хьайийнлар Дайнахьа болх а беш бIарчча Iай цхьа занятн тIехь из юташ леша йзар ПаьтIамат. ДукхагIа боли маIа нах белар бригадирех Насуханова, сесна еза кхалсага уж курсаш доахан дийттача дикагIа хургдар цунна цхаш. Цхьабакъда, ПаьтIамат фуннагIа даь а шийна езаенна професся кIоаргагIа Iомае гIертар цар дувцачунга ла а ца дугIаш.

ХьатIакхаьчар экзаменаш дIаяла еза да. Хьалха шийх бийлача кагийча вахал дикагIа экзаменаш дIа а енна тракториста професси кардерзаярах теша деш дола документ хьадийцар ПаьтIамата. Суворов-Юрта истоpе кхалнаха юкъе массанел хьалхагIа трактора руль бе ейлар комсомолка Исраиловей. Цо шийн тракторо бIаьстaн [illegible] кийчъеш къонача трактористка сий дош безаме бIаргаьежар совхоза механизаторaш. Йамас [illegible] тохаш санна боча кулг тоххаш трактора гIулах лора ПаьтIама. Юххьанца деррига вIаштIехьдалацар, дукха нийслора хатта дезаш. новкъостал эшаш. ЧIоагIа [illegible] ду ПаьтIамата цу хана шийна новкъостал даьча опыт йолча трактористий Насуханов Теркъий, Янураев Лъьйи.

ХьатIааттар бIаьстан кхашнара балхаш. Юххьанца трактораца удобренеш кхашке хьатIакхаьхьа тIалилар ПаьтIамата, цул тIехьагIа комсашта моллаш етташ боля бора цо.

Трактористa стаж йоккха яц Исраиловей, хIаьта я шийча хана пунгигi новкъостал дех бригадира, бехктокхамерча участке яц оттаю. МоллагIа шийна тIадилла гIулакх дикагIа чакхдаккхa, шийх бола тешам боa ца байта ПаьтIамат хьажарах да из. Цу дукха бригаде а мара а сий ду цун. Юрта Совета депутата Исраиловас совхоза къахьегамхошта юкъе кхетама бола бу. ВоахаЙа хьалдашка латта декхараш кхоачашдара уж оарцагIбоах. Укх шера аьнки алат чуэцача хьалхе леладерашта юкъе йоаккхар цун цIи. Дика гIулакх даьнна из ший участка комсашта. Цхьабакъда, салаIа дIаде а хьалха да. Пятилетка кхоалагIча шера тIайеча социалистически декхараш, ВЛКСМ 50 шу дуэача денна вакъьалахара дика кийче е аьнна денна дош а ханал хьалха кхоачашдера шийца болх бу нагирхой оарцагIбахара деша уйла еш а из.

Ший профессех доккхал ду ПаьтIамата.

— Цхьайнача ханна безам отт са, йоах цо, — Нажч-ГIалгIайчен берригача мехкаршка машинаш бе йоахa аьнна кхайкарал де.

ХIана кхача тракторни бригадашта комсашта гIулакх де новкъостал деш я из. Шерттига, тай техача санна нийса йоагIа комсий беша гIолла агрегат. Тешшаме бе хоалладу ПаьтIамата машина ко. Насуханов Бача теркам тIабохийташ хьеж трактористка «лочерваьга». Сийрдаьннача юхьмарех белгаьде йиш я бригадир цунна раьза волга.

И. ЗДИЕВ.

БОЛХ ТОАБАР ДIАДИЙХАР КОММУНИСТАША

Отчетно-хоржама партийни собранера

Укх шера бархI бетта тIаийца социалистически декхараш кхоачашдесча моашта хаьрагIдаьннараша итог аьй Сунженский района «Красная Армия» колхоза къахьегамхоша. ДогIоздоаккхаш да уж. ХIара гектара тIара 31,8 центнер кIа чуйийцад. Дика йоламаш даьхал хьайбаш леладераша а. ТIеххьоачашъяьй пачахьалкхейта шура, фуэш, дуа, тха доалара ийс бетта дIаяи.

Парте боанараша дика хьоккаш телаш къахьег берригача коммунисташа.

Укх деношка чакхъяьннача партийни - хоржама собране доклад яьча парткома секретара теркам тIабахийта дийцар артела хьахача толамех. Доклада дукхагIа дола дакъа цу дена хетадаь дар.

Парткомо баьча партийно - организационни партийно-политически балхах хIама алавзар секретара. Тамаш е хIама дац. ДукхагIа йола ха колхоза правлене тIадилла боахама кагий гIулакхаш кхоачалдеш йоалрах йиш хилапар партийно - организационни болх бе. Цхьабакъда, парткома секретара хьой ца деш дика дешаш коммунисташа гIоттадир.

Коммунисташа нов. Чеботарева, Яснецкаяс, Демидова, иштта кхычар а парткома цIенхаштта критика йир колхрахошта юкъе политико-кхетама болх эсала лелабарах. Партикомо 15 политинформатори 32 агитатори вола коллективаш вIашагIъехкале а царех наггахьа саго мара шийна тIалилла декхар кхоачалдаьдац. Партийни поручене КПСС устава дIадеххачь бесса кхоачалъяц коммунисташа нов. Чалых, Кузнецова, Чеботарева. Парткомо дерттIа теркалбеш хиннабац колхоза пенгаета болх а. «Крокодил» наггахьа мара арадувлац. Бригадашка, кхай тIарча станашка эсала лел агитмассови болх: хаппахьа арадовлац къахьегама листокаш, хьалха латтарашта доага толамаш дувцв «молнеш». Хайра терво яц гейтара агитацe. В. И. Ленин аь 100 шу дизара сийна къахьегамхой шерра социалистически ях йоарджяра тIахьекаш доаь плакаташ, лозунгаш кIезига да.

Собране цхьанахьа дIьча коммунисташа Романенкос Рубинцевас белгалдир КПСС устава декхараш кхоачаш ца деча цхьайолча коммунисташта парткомо йоагIа бехк ца барах.

Дукха дийцар коммунисташа комсомольски профсоюзни организацей, ДОСААФ обществa балха юкъе нийслуш долча кхоачамбоацарех. Царна новкъостал лаьдац партийни комитето.

ДерттIа теркo еш хиннац парткомо цехови партийни организацей, партийни группай. ВIаьрччача шера цкъа мара ший заседане лалийIадац парткомо цехови организаце балхага. Иштта теркая ца деш дита хиннад парткомо коммунистий мугIараш дикагIа болча колхозхоех шердара доша. Дика болх бу нах колхозе партта бале а цхьа ен мара хьийцаш парте члений кандидатaлла. Деррига даьлаш собранешка тIаийце решенеш вахаре чакхйоахий хьожаш тIахьожам лоаттабара. Цхьайола тIаийца хинна дика решенеш кхоачаш ца еш йисай.

Цу дерригача кхоачамбоацарех хала а хеташ дийцар коммунисташа, керда хоржача партийни бюрона тIадиллар собране белгалдаь кхоачамбоацараш цIенлаь дIа а даьха партийни комитета болх тоабергa.

И. ГУЗЕЕВ.

В. И. ЛЕНИН ВАЬ 100 ШУ ДИЗАРГА

ДЕЗА ЦIЕЙ БЕЛГАЛДАККХАРА

Владимир Ильич Ленин вина дийнахь дена бlаь шу дизарга болаш латт вай махк. Берригача вай махка гlолла дабъжад цу денна кийчо ярга.

Цу тайнара бола болх шерра баьржаб тха района колхозашка, совхозашка, промышленни предприятешка а. Цехай, бригадай, фермай, бlарччача колхозий а совхозий а коллективаш Ленински къахьегама вахте кърга къахьегама коталонаш йоалаш йоахк.

«Владимир Ильич Ленин ваь бlаь шу дузача денна кийчо яра» коммунистически парте Центральни комитета сонам бувцаш «Коминтерн» яхача колхоза бригадашка, фермашка колхозной собранеш хиннай. Цу сийрдача денна сийленца накъабахара хоадам боллаш йола мероприятеш белгалъяй коминтерновцашка. Ленински юбилейна кийчо еш дукха керда толамаш доах цу колхоза бригадашка, фермашка, ерригача производственни участкашка.

«Тхо, «Коминтерна» колхозой, 1970 шера 22 апреля денна сийленца накъадахара 1968 шера 1 сентябре дена ленински къахьегама юбилейни вахте ейта», — аьнна да колхозной кхайкарал тlа.

Укх шера планал совгlа пачхьалкхенга йохкаргьа бlаь зоар центнер шура, цхьайтта зоар центнер ялат, 360 центнер тlа, бlаь зоар центнер комсаш.

Пачхьалкхенга ялат доалара пхе шера план ханал хьалха кхоачашъеш латт укх шера. Ялат маийлеча пачхьалкхен пункташка 45 590 центнер ялат дlакхьачад хlанзале, пхе шера ялат 35 зоар центнер йолча.

Шоай торонашка а хоаша юбилей сийна 1969 шера планал совгlа 4500 центнер шура, цхьа бlаь центнер дулх, кхо бlаь центнер тlа, пхи зоар центнер комсаш йохка лерхl колхоза ялат, хьайбаш, комсаш лелаераша.

Цу колхозе тоадай боллаш мероприятеш белгалъяь: 1969 шера къахьегама овсарле пхи процент лакхъе, юртбоахама продукцега кlалопар пхи процент лохде, боахам рентабельни хилар 65 процентага кхоачаде. Цунна цхьана хьатlадоаргlача шера кlс зоар сом пайда бе лаьрхlад боахаме.

Болхлошта къахьегамах материально - премиальни алапи телийга бригадашкей фермашкей эргалаькха тоадеш болх бергоа колхозе. Нитта теркам тlабахийтаб планал совгlа продукци йоккхара, колхозхой къахьегамцара материальни белам совбаккхара.

Ильича сийлахь - йоккха вокет вахаре юкъекхувлаш, колхозоша лерхl ялат, дулх, шура, кхийола юртбоахама продукташ дукхагlа якарш уж пачхьалкхенга йохкари юбилейни денна дикагlдола къахьегама совгlат хилар.

Дегlаух боахама экономика, цунна цхьана лакхлу колхозной вахара хьашташ. Цудухьа дукха мероприятеш кхоачашъе лерхl колхозхоша шоай станица тоадарa. 1970 шера 22 апрель тlаккхачаш В. И. Ленина памятник оттадергва Ново - Щедрински станице. Юкъера школа хьалъяй, ях лаьнай 90 бера лаьрхlа колхозни сад-ясли. Хьалдаь дlаделлад колхозхойтен юртбоахама специалисташтен лаьрхlа пах бакъ итт цlа.

Ленински юбилей хьатlаккхачале колхоза производственни объекташкей колхозхой цlеношкей электричество чуйиллара дукха баххаш де лерхl боахама кулгалхоша. Станице бахача наьха масса долча цlеношка радио чуйилла йоалаш латт. Иштта дукха бахкаш дерга колхозхой цlеношка газ чуюлаш, къаьстта гаьнарча фермашка бахача хьайбаш лелаерий цlеношка.

Наурски - Старон - Щедрински станицай культура учреждеши боах эргабаькха тоабара дукха мероприятеш белгалъяй колхоза партийни комитето. Уж кхоачашъеш къаьстта бокъха теркам тlабохийтаргба гражданскиа тlема ветеранашка, сий долча колхозхошка, ленински кооперативни план кхоачашъяра хьалхарча шера къахьегамоша колхозой вlашагlбеттабалара.

Колхоза юкъарча партийни организаце бокъха теркам тlабохийтаргба укх партийни дешара шера марксистско - ленински дешар коммунисташтa хьехаре. Укхаза хlайнале вlашагlбеттабалай партийни дешара ерригa оасаьаш, коммунисташ хинна ца лелаш парте болхараш а ерригача дешара фермашта юкъе а ейш.

Къаьстта теркам тlабохийтаргба партийни комитето социалистически яхь йоалоара, цунна хьа-хьанзахьа итогаш яра. Ленински вахте юкъе хьалха яьлначуй шийна къахьегама сийлен цlе байраках яьерга.

Ленински къахьегама вахте дехк В. И. Ленин ваь 100 шу дизар кердача толамашца белгалдаккхара района берригa кхйдолхой, болхлой, гlулакхеро мах тlадахийтаб «Коминтерн» яхача колхоза къахьегамхоша.

Е. ФАРНИЕВА,
КПСС Шелковской района секретарь.

Хьаяьй ленинградски вузашка

Череповски металлургически заводе ден пийцкий оптимальни режимаш толаме белгалъй электронни машино. Из хьаяьй Ленинградерча М. И. Калинина цlерагlча политехнически института lалмахоша.

Тохкамчоша — политехникаше иштта конструкци оттаяьй йоаххийча системашка энергопоискаш пайсъеча электронни машинаш а. ВДНХ доше медалашка мах баьб цар творчески гlулакхий.

Кремне харбид юкъе а ахувлаш ахпроводникови прибораш, беса электронни счетчик, кхийола устройстваш хьегаьй укх шера промышленноста В. И. Ульянова (Ленина) цlерагlча электротехнически института lалмахоша. Каста Нева тlарча города лакхерча дешара заведенеш lалмахоша боахаме договорех промышленни предприятешка дlалургlа — электронни устройствай керда тайнаш, машиний - автоматий, масса лелача дедай чертежаш.

(ТАСС корр.).

Хlинц республика юрта боахама берхаш укх шерара юртбоахама бойхаш чеккдоале ха я — тlеххьара кхача культураш чуэцаш а хьатlадоаргlача шера хьувкъама лард йоллаш а латт.

Колхозашкеи совхозашкеи, берригача махкa а санна, тlа-тlа шерагlа хугаш латт В. И. Ленин ваьча дийнахьа дена 100 шу дизара дена доагlача тайпара накъадахар дукха лелаю цаь. Кхоачарчеи фермашкарчеи къахьегамхоша шоай ниэаш тlадехийт гуйранара балгаш массанахьа а гхьагlа йистедахара, кхашка хьалхоахь берригa культураш цlеньаь чуэцаpа. lаьна дика кийчо яра, продукци йохкара дакъе пачхьалкхен планаш - заказаш социалистически декхараш кхоачушдара, хьатlадоаргlача шера лоаме хьувкъам лакхе лард йоллара.

Колхозийи совхозийи дукхача коллективаша ленински къахьегама вахте ейтта партийни организацей кулгайца толаме кхоачашду шоашта хьалхашка латта декхараш.

Совнахъчул кlезиг-дукха дикагlа лел укх шера республике гурахьа дуа ялетай дlадерах зlаь акарах бай йола кийча. 1-ча сентябра кхаччалца гурахьа дуа ялетаи дlадера пайнагlа ахa дезача лаьттах 65 процент аьтад, аьнчах 91 процент гурахьа дуча ялетий фу кийчдеьд, цунах дlадуча стандарта 1-ча классах дор 67 процент да, соала 3 процент мара кийчдаь ца хиннад летта, кондиционни фу 64 процент кийчдеьд, цунах 1-ча классах дах 23 процент мара дац.

Дикагlа вlашагlхьдиний лай гlулакхаш Сунженски района «Победа» яхача, Шелковской района «Коминтерн», «Путь к коммунизму» яхача колхозашка, Надтеречни района «Знаменский», Грозненски района «Горячеисточненский», Наурски района «Терский» совхозашка, дукхача кхьча боахамашка. Цига шоай хьинанаьа а дика а чуэц гашуерган, хьенашш, басцадоаран, кхийола культураш. Цу цхьан хинна чlоаггlа йоакхе а хьатlадоаргlача шера хьувкъама.

Аьлча мегачаи ба, цу боахамаша гурахьа дуача ялетий фу хlанзале дlабоара цlен а дац 1-ча класса кондициони дlакхоачадар. Лаьтта аьхе, цунна а лоаъ хаьна обработке а а удобренеш тlейе хlанзале боллаш хилар. Гурахьа дуа ялетаи гlургдолча кий дайкоа лаьттешка тlоадал чуйиллийташ кий дукхлаш латт. Лоаме йолча, практически гlулакхашца нох цу В. И. Ленин ваьча дийнахьа дена 100 шу дизаре дlахa доагlача тайпара накъадахара хеттаьа КПСС ЦК-ас баьча тlехьежама.

Цхьабакъда, массанахьа а иштта дика кийчо яц хьатlадоаргlача шера лоаме хьувкъам кхабара. Вайна бокъа дикаяц лаьтта лелаера культура лаха хилар, хувцаш культураш дlаера правилаш кхоачаш ца яр. Хий дехкача лаьттаешка удобренеш пайда ба эцар, хlаьта иштта дукха ворш дукха хилар бальяк долаш дукхача боахамашка бола ялетаи чуэцара дакъа шоаш гlайца хина декхараш кхоачаш ца деш диссийтен хlаьта из бахьан долаш укх шера 300 зоар тонн ялат доккхаргдая аьнна тlайца декхар кхоачашдалга кхоачаьа кlайьоттадаьа доле укх шерара гlадаташ кха а дуьлайта. Эггара хьалха из ала доагlа Малгобека, Надтеречни, Шелла, Наьсарен, цхьаболча кхьча районий боахамаш. Цу белгалдахча а лаьча а районий моста районий колхозийи совхозийи специалисташ цхьана ка болча ялетий хьувкъам доагlача тайпара ваккха бар хьаьнаш хlанзе хьагучадена а хьатlадоаргlача шера ка болча культурай лакха хьувкъам кхоаба гlа лакхадоргдоле гlуленеш чеккдене оттаве а доагlаь.

Пхилетка дlахерча шерашка доаргдолча балхий хьедаме белгалдаьа программе я юрта боахама дакъе. Керттера низаш тlадерзаде деза ялата проблема къоастаяра.

Хьатlадоаргlача, 1969 шера деналла хlама дераз дlирдац 300 зоар тонн ялат гулда аьнна тlайца декхар кхоачашдеpа. Цу гlулакха тlаpа тахтара тlара бевла хьувкъам кlезигагlа бой а 3—3,5 центнер лакхбаьа 22—22,5 центнера дlакхоачабаккхе бергбец.

Из вlашаткхьдаргба, нагахьа санна хlара колхозо совхозо, ерригача отделенешка а бригадашка а хlанзе дена догlа дийга, хьатlадоаргlача шера хьувкъама лард йоллаш тlагlортта а дукха а йола дайа.

Эггара ювхагlа тlехьажийтаб аргьац хьалха лаьтача боахамаш долчешка дикагlа йоалаш гурахьа дуача ялетий хьувкъам леккхар эггара хьалха лаьттанца нийса хиларах хоадам хилла тlоадаш lоаниза яргьац. Лаьттанца тоьш тlоадаш хиннй тачам дикагlча хилашка а боахамагlа а ялаташ дlадийнача мара вlашагlхьдергдац шоай хьинанаьн цхьатарроа ялатан тlадалга lалашде ялаташ дика дегlабоара хилла бергбоаца кхоачам ба. Цудухьа цар продуктиниаста бoарам, республикерча хьайка лаьтана боахамийн сертоучасткайн опыто хьаьекхачах, эггара хьалха белгалбоал укх дlадуергдолча лаьтта хьалхагlа дlайнайна кlал хиле ваш йола культураш кийса хьакаржарца.

Дукхагlча хама кийла а кул, да а доа кlоп дlайнайна манараш гайнан зьлазан дегlаенкина юкъ культураш хинначи лаьтта дlайнайна ялеташ.

Вай хьалашка гурахьа дуача ялетал хьалха дlайнийча пайдeнагlа йола культураш тlахнина дика лаьттан лоарlа мегаргда дlайнийца, пораш, доакъоний на лаьрхlа дlайнйнача культурах. Ялата бобеан культурах хьалха мукъадьнна кхаш, силоса лаьрхlа хьалха чуйца хьаниlаш тlахнина кхаш. Цудухьа лоархlама да массанахьа а ялаташ дlада доладале кхоадисчул дерешне лаьттанца тlоадаш дукхагlа lоаьи сицаом лаьхlа лаьтта кийса кийчдар. lалаьмата лоархlама да хьалха дlайнйна кlал йола культураш — силоса яьаагlа дlайнйна хьаннlаш, шекара бошла, гlидуаргаш сизагlа чуэцар, цу тlинкъа машина лущайн я а чул тlехьагlа лаьтта ахоа а.

Хьалха латарий ялата хьег, гурахьа дуача ялатий хьувкъам лакха кулга дукхача хьале лаьтта кийчдара каниаш кийса лелаерах тlеша хилар. Гурахьа дуача ялеташта лаьтта кийчдаре кхычеьырчул дикагlа йоахаш ю лаьтта кийчдаре ялал хlанзле а 92—72 процент аьхача Надтеречни, Грозненски, Шелковской районий боахамаш. Цхьабакъда, республикерча хlаьа а дукха боахамаш да гурахьа дуача ялеташта лаьтта шара макъал да. Хlаьта ялат цхьатарра тlадалийтара лаьтта аьхачул тlехьагlа оаках lоталийта, ялаг дlадола хьалхагlа ова йола обработке а еш. Цу доргича гlулакхашта хий эш. Гурахьа дуача ялаташта лаьтта ахара макъал ю Сунженски, Наьсарен, Шелла районий боахамашка.

Удобренеш тlейсача лаьча ялатий культураш дикагlа дул гурахьа дуача кlнне. Минеральни туьнй кертера дакъе тессача а хlаьта иштта ялат мугlарчегl дlадийча а подкормке йича а хьувкъам дикаe лакхлу.

Удобренеш йолаш хилаьга хьежжа удобренеш тоасаре план оттае а эггара хьалхарча оргlанна, гурахьа юа кертера культура хилерал тарра, гурахьа дуача кlнна уж тоаса а еза.

Массанена а хоаш да, ялат ханнанаьа дlадор хьувкъам лакхбара мал лоархlама да. Агрономаша боаьоца низтале деза ялеташ сиé хьайе дlадор а геттара гоадаш дlадор а ца хиле гlулакх деиnа. Эггара кхоромегlа да гурахьа дуа ялаташ ёй декъача, бурбегаш дистараш тlадалараш тоьал мара тlаьда доацаче лаьтта дlадар. Цу тама чlоагlа лоархlама да, хlара колхозо совхозо ялаташ дикагlа йолча ханешка дlадар, хlара кхай тlа фу малагlча ханаш мал кlоарган дlадa деза белгалдоаккх агрономаша.

Ялатий хьувкъам лакхбар дукха лаьттабача къамсане лоархlама да хlанза гlа лоархlама йоацаш гlулакх — хий дахкача лаьтта гlулакхаш лаьрхlа гlулакхаш доалаш гlулакхаш хий дахкача лаьтта хlанза а эшаш гlулакх хьатlадоаргlача лаьтташ a.

1969 ШЕРА ЯЛАТАШ ХЬУВКЪАДАРА

кйла дикка кlезигагlа хьувкъам кхебаш йола колхозаш, совхозаш, бригадаш.

Хlана, цхьадола боахамаш гурахьа дуа ялетаи хьегга а дена дlада деладанначa кана, лоархlама да долла хlама тоаелдер, йолаш йолча резервашка тореннаьа бизагlа пайда эцар.

Ковш да Ноxч - Гlалгlайчен ялата боахама гурахьа дуа ялаташ, къаьстта а кlа кхедергдолаш специализаци хьалга. Гурахьа дуача ялатах хьедела деррига чудеьача ялатах 70 процент, цунах кlнош дlадац 53 процент.

Дейча, цу маслахача культурай къаьстта йоакхе а оза партийни, советски, юртбоахама органашa, колхозийи совхозийи специалисташа, республика кхачмача берригача къахьегамхоша.

Гурахьа дуча ялетий хьувкъам лакхбаре эггара хьалхагlа лаьттанца кхоачам хилаш тlоадаш lоамиза ергьац. Лаьттанца тоьа тlоадал хиннй тачам, дикагlча хиншка а боадамагlа а ялаташ дlадийнач мара вlашагlхьдаргдац шоай хьинанаьн цхьатарроа ялатан тlадалга lалашде ялаташ дика дегlаэара хилла бергбоаца кхоачам ба. Цудухьа цар продуктиниаста боарам, республикерча хьайка лаьтана боахамийн сертоучасткайн опыто хьаьекхачах, эггара хьалха белгалбоал укх дlадуергдолча лаьтта хьалхагlа дlайнайна кlал хиле ваш йола культураш кийса хьакаржарца.

фу дика хилар. Гурахьа дуча ялетий фу дикагlа хилийтара бовкъа йоакхе ю 1-ча класса 96 процент фу долча Шелковской района, 78 процент долча Надтеречни, 82 процент долча Урус-Мартана, 74 процент долча Гудермеса районий боахамашка. Хlаьта Веданен Наьсарени районий боахамашка 20—27 процент мара дац 1-ча класси фу, цу дакъе Наьсарерча совхозашка 3 процент мара дац 1-ча класса фу, кlаьта Советски района колхозашка вlаьле да а дац кондиционни фу.

Гlулакха къаьсташа дlадах укх гурахьа дlадуеш дола ялаташ хlара колхозо совхозо лакха хьувкъам луш, Г-чон II-чон репродукцей районированни сортех дела фу, дlанеча стандарта 1 класса фу тессаш дlадуйта. Теркал ца деш дита йиш яц соахка дукхача лаьтташка кlезига фу тессаш гурахьа ялаташ дlадери цудухьа геттара кийлха хилери бакхан долаш соахка кийсдена гlалаташ. Долла хlама да деза дlадуча фуи боарам хlара боахамо хlара кхай тlом бакъонца кийса лелабаpа.

Гурахьа дуча ялаташа тоьал дукха моттигаш дlалоац республикера хий дехкача лаьттaшка. Хий дехкача лаьттаех цкьайолча бригадай коллективаша къетамца пайда эцаре lалашду гурахьа дуача кlайтйи кхача культураш лакха а тешаме а хьувкъам боаккхилга.

Наурски района Ленина цlерагlча колхозерча нох, Р. М. Рустамов вlерте лаьттача бригада коллективо хlара шера 300 гектарах хlарано тlаpa 38 центнер гурахьа дуа кlа даьнах. Грозненски района «Советская Россия» яхача колхозерча нох. С. Исраилов бригадир волча бригада лакха хьувкъам луча 200 гектаро тlа дlадийнача кlин хlара гектара тlаpa 35 центнер гурахьа дуча кlин хиннай.

Хий дехкача лаьттай хlара гектаро тlара гурахьа дуча кlин 40—45 центнерал кlезигагlа йоацаш яха тора йолаш да вай.

Хий дехка лаьтташ дукхагlа мальл доаладар чlоагlа пайдене деллашеха а, дукхача колхозаший совхозашка кlезига пайда эц хьувкъам лакхбергболча цу резервах.

Шелла, Грозненски, Надтеречни, Урус-Мартана районий дукхача боахамашка хьалхагlа а мо, юртбоахама культурай лакха хьувкъам кхабу, кхьметтал ца кхобаш дlададер а кхамеьттаоттадац.

Хий дехка лаьтташ хlана я деррига дlадениадац бригадашка, звеньяшка, хий дехкача бокхлойкa. Лакха хьувкъам кхабарах еш йола материальни стимул кхоачам боллаш мальрбаьаьац. Цу долахча хlечаша новкъарле ю хий дехкача лаьттах беркат доккхагlа доргдолаш пайда эцаре. Хий дехкаре хинеш боахамашт толкаду, цхьаккха дица а кхоачашьяза эргlеша хий дакваре правилаш кхоачашьяц. Хlаьта Гудермеса районе цхьадолча боахамашка хlанз а кхоастадеш дьаьнадац хий дикагlча тайпара миштe дlайкхача да. Дукха моттигаш мийлу хий дахкачул тlехьагlа лаьтта цанца ца деш кlаш. Хий дехкача лаьтташка хlана а кlезига тесс органически минеральни удобренеш.

Ялата проблема къоастаяра гlулакх республикий кертера дешаех цlа киле а хиннад, долаш а да хий дехкача лаьттаех беркат доккхагlа доргдолаш пайда эцар, къаьстта а цар тlа ялатаи кхедер. Цудухьа юртбоахама органий, КПСС райкомий, колхозий совхозий партийни организацей моттигерча теркаме лаьтташ хила деза уж дешаш дехке.

КПСС ЦК Майски Пленума белгалдаьхача тайпара, хий дехкача лаьтташка ялата боахам дегlаккхуларa, эггара хьалха, цига кlа, хьаннlаш, дуга кхедара гlулакх майрра чекхдоаккха деза. Цхьабакъда, боахамий цхьаболча кулгалхоше цу уналлеш йоагlаш йола хьаьдам яьц, лайкхе йоацаш леладу хий дехкача лаьттаех пайда эцаре гlулакх. Дукхача колхозий совхозий партийни организацеш тестаргъьнад цу гlулакха, лаьтта леладераш кlаянга берцаргlбоах хий дехкача лаьттаех бизaglа пайда эцара, лакхбац болламий бригадий агрономий бокъонаш.

Хлашара хьувкъам лакхбаро чlоагlа лоархlама да, воаcар дlахьехараш лаьттанца тlоадал соlазари дукха культураш чуйца мукъадьнначи дерригача лаьтташка юхашта цигьа а, хlаьта хьалашка тора луча моттигашка шоэза а лущени яр.

Бlаьстн юача культурай дика фу кийчделга вlашаткхьдаккханза а доргле декхарийна ба лаьтта лаладераш. Эггара хьалха, бlаьстан юача дlаюача ерригача культурашта лаьрхlа дикагlча сортий фу хьалхгагlа а дена дlаьттадинза а из шой ханахьа кийчдергa вlашагlаьадикхаьзана дергдаьц. Из а, гурахьа дуача ялатий дор а санна, цхьаалагlча классере хила деза. Цхьабакъда, республикански контрольно-фун лабораторе хьахьежачох, 1-ча сентябре республике хай процент мара дацар бlаьстан юха юача культурай кондиционни фу. Цхьадола боахамаш шоай ханнаькъа цlенда доладеннад бlаьстан юача юача культурай фу, хlаьта хlанзале, цар на дика цlен а дацд. Масала, Надтеречни района «Минеральный» совхоза хlанзале а да 79 процент бlаьстан юха юача культурай кондиционни фу, хlаьта из дерригa я цхьаалагlча классах долаш чекхдеьнад. Цу цхьан хинна цу районерча «Грозный» дукхача боахамий хlанз а дац кондиционни фу. Бlаьстан юха юача культурай кондиционни фу вlаьнна дац Наурски, Ачхой-Мартана, Ведана, Ножай-Юрта, Советски районий боахамашка. Юртбоахама органий, колхозийи совхозийи кулгалхой декхаранна ба бlаьстан юха юача культурай фу цlендара а укх шера 1 ноябра хьатlаеттадалаьа дlаюача стандарта цхьаалагlча классага из кхоачадара а дикае доргдоцар сихле вlашагlхьденнa.

Хlанз лаьтта леладераша эггара совгlагlа йола на а. Шаккха а ца хиннача тайпара боахама ба лоархlам юрта боахама специалисташ къаьстта а агрономий, производства технологеш уж хилараш тарра. Уж декхарийна ба кхоаччабола кхетамца вlашатlехьдеча, хьамa-тlехьа кхоачашдеpа дезараш малагlаш да къоастаде. Укх чекхдаьлачдох бlаьстан хенашка колхозийи совхозийи партийни организацеш декхарийна я сагота дола деладеш кхоачашдаре специалисташта новкъостал да.

1969 шера хьувкъам шоаш тейша болаш долча балхий комплекс кхоачашбеча хьадамбоалаш дика дакъе кхоачаш дашьлашта. lалашlаьа доаданнагl дарцдоац ерригача тракторей бола восарле лакха йолаш, цо ткъамагlа болх бола, хlара трактористо шийи ала хьарма кхоачашдаш тlеналашеш дига. Хlаьта цу гlулакха шера производственни культурно-бытовой хьалаш хинна тоалаш дергдац. Кхавчара балхаш дикагlа хилийтар дукха тlехьажам чlоагlа хила деза, агротехникаш пременеш кхоачашьяра хьалхара специалисташ балхаша лакхбе беза, кхазакхара технологи-агрономии кхарчашдера кхоачам боллаш шере тlаь бала беза.

Республика ялатий декхар — 1969 шера хьувкъам дика лакхбара эша хьиннаш вlашагlхьдеченнаш делла хlама дор В. И. Ленин ваьча дийнахьа дена 100 шу дизаре дикагlа дена къахьегама совгlаташ кийчдар.

Ф. ЮРЧЕНКО,
КПСС Нохч-Гlалгlай обкома юртбоахама отдела заведующий.

ХlАНАЙ ШУРА КlЕЗИГА

Шиъ шурий-товарни ферма ю хьалхагlа «Ермоловский» яхача совхозе. 1967 шера уж йоакхе а вlашагlтейта специализированни цхьа ферма йир цара. Хlанз 600 етт ба укхаза. Цар гlулакх деш йоакха опыт йола доярки ба.

Дика чекхдаьккхар массо шу. Пачхьалкхенга шура йохкаре план кхоачашйир. Белхтохкамдар укх шера тlайийца социалистически декхараш а. Бакъда, уж кхоачашдергa аьлча овзе бац хьалургаш дац. Ферма вlашагlтохараш дик из? Дац. Уж вlашагlтохара боллам а ферманa а пайда мара за дац. Иштта дола а, хьалоакхда шура кlезига я. Масала, укх шера 7 бетта хlара lаттагара 1316 килограмм мара яькхайн шайна доагlар 1500 килограмм бийча. Хlаьта дукхагlча тlайийна декхарашка хlанзага дац — хlара lаттагара 2400—3000 килограмм яала еш шура. Шура лелаюш кхо хlара дерга. Хlанад из хилта?

— Доакъар кхоачам болаш дац, — хувй ферма хьалха латтача шофера Гукаевас. — Эрий хьатlаламачача бохлах кхоачам хилац, хlаьта вьнаеза доакъар-и цхьан lатта дахьал мара дац. —

Дикагlа кийчлаш совхозе хьайбаш lаттагара дахаре а. Гlожа доакъар-и кхоачам болаш ца, бакъда силос lалашъьяр ю дел.

Шиъ сиэлсйн комбайн я хlанз совхозе кхаьнаь. Моргта я вотомашкаш — 15, 16 дийнахь хьена хьалашlац 1200 тонн мара яц хьакха сзар 8 зоар тонн йолча.

— Салбате бола бича ях силар довнах комбайнаша еха, — увц шофера Шейкин Анатоле. — Уж тоалъ ялаехьа низзалица я е кхув. Хlара йох комбайнаш — массаза дувцаш цаl хуя: запасной саттадаш тоьац. Маца хургьа уж саттадаш — хьоаш дац. Хlаьта шура йохкара гlулакх-и толлуш дац.

Я. ЦУЕВ.

МАТТОАХ

ШЕРАГlА ЙОАРЖАЕ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬ

Укх деношка бlаь гаргга боахамех профсоюзни организацей кулгалхой гулбелар облсовпрофа заседанеш хулча зале планировани экономически стимулировани кердача система тlа яьнача предприятешка социалистически яхь вlаштlехьа миштa кхайн цуннa кулгал миштa дуи хьажар а хlаьта иштта цу белха опыт дlа-юха эзар а дукха.

«Кердача хьалашка яхь вlашагlйолларан цунна кулгалдарен фабрично - заводскойи моттигерчен комитеташа беча балха хьакъехь» кертера доклад йир облпрофа отдела заведующе нох. С. С. Чухаренкос. Цо аьлар, предприятей профсоюзни боахамен организацешка, партийни комитетий кулгалца дlадахача юбилейни шерара социалистически декхараш толаме кхоачашдара коллективаш оарцагlа а яьха. вай республика промышленностен юрта боахамен къахьстамхошта юкъе шерра яхь йоаржаяь 1968 шерара халхъа боахама план хьалхха кхоачашъяри В. И. Ленин ваьча дийнахь дена 100 шу дизара яха йоагlача тайпара накъадахари дукха. Из бахьан долаш белгалдара толамаш даьхад. Цунна къаьта тешал ду республика бlарчча хьайийнача бархl бетта реализаци еча промышленни продукце боарама план 101,8 процент кхоачашъяь а дlадахача шера цу ханаца лийсйича из 10,8 процент лакхъенна а хилари.

Хьалхагlа а санна, яхь лелаерашта хьалха латт на дерра аьлча мехкдаьтта дахара 4 шера эзлан хlанзле кхоачашъяь а темпаш денна дукхагlа лакхъеш а йола мехкдаьтта доахачен газовни промышленноста предприятей коллектив. Мехкдаьтта доахараштa юкъе дикагlа йола коллектив я «Старогрознефта» мехкдаьтта промыслови управлене яр (начальник нох. Ивинский, профкома председатель нох. Николочкин). Цо, укх шера II-ча квартале леладаьча яхьа итогех, СССР Министрий Советен ВЦСПС-ен карара лара теле Цlе байракх яьккхай, хlаьта 8 бетта план 1-гlа сентябрь хьатlаккхачалехьа кхоачашъяьй, планал совгlа «lаьржача доша» 50 зоар тонн а йоаккхаш. Из хув бlарччача объединене шера тlайийнача декхарех даккха лаьрхlачох цийсса ах.

Яхь кийса вlашагlйоллари цуннa дика кулгалдари бахьан долаш доккхий голамаш даьхад дукхача производственни коллективашка. Москва, электростанцей электропромышленносте Министерства а шоай профсоюза ЦК а карара кара тела Цlе байраккх яьккхай, даим байрамагlа болх а беш, вай республике санна нефтехимически комбинат арахьа а промышленности юрта боахами энергеца дика lалашбеш йолча Грозненски районни энергетически промышленноста коллектива. Ший Министерствай профсоюза ЦК-ан карара кара тела Цlе байраккх яьккхай А. Шерипова цlерагlча Грозненски нефтемаслозавода коллективо а.

Социалистически яхьа леш дола кулгал къаьстта дика тоаденнад планировани экономически стимулировани кердача система тlа яьнача предприятешка. Цар профсоюзни организацешен кулгалхошен кхы гоа на еш эргаьккха тоайир коллективаша лелаеча яхьа порядоки условеши. Цу хьекъехьа ца дарра дийцар шоай балха опыт дlа-юха эзаш къамельлаш дальча совещане дакъа лоацаш хиннараша.

Белгала аьнна, «Красный молот» завода завкома председателя нох. Червина долча бесса дийцар дола лелаярa кердача система тlа яьнача тlехьагlа завода завкомой администраци болхлоштен гlулакхерча махаи юкъе лелача социалистически яхьа дещ дола кулгал миштa эргадаьккхад. Цар кхьекхахьа йоллийр юкъьанца деха дефект йоалаш продукци кийчъяре дlайоалаь саратовски предприятей система. Яхьа на цlоагlагlа хилийтар дукха карара телача Цlача байракхел совнанарашта теле аьнча мехкашта, службашта, отделашта юкъе кхы а кхийпелаши грамоташи, lалаьмата дукха ахчан премеши оттаьй. Цу гlулакхага хlара шера материальни поощрене фонда дlаухйт 7 эзар гаргга сом. Шерра юкъедаьккха лeладеш да мугlарерча болхлошта санна, иштта инженерашта а техникашта а «профессех дикагlвар» яха цlи тала. Заводе хlанз къаьстта уйла тlайохийт арахеца продукци яккхаш йоаххача хана ахаргlолаши хилийтара. Даим болх беш а толамагlа йолча опыта мисола.

Цул тlехьагlа дийцар дийр «Старогрознефтьа» мехкдаьтта промыслови управлене къамелганчалена аладей отдела начальника нох. Шамилева. Цо аьлар, промыслошкаштa юкъерча яхья дlеш кулгал эргадаьккхаро бахьан долаш коллективо планал совгlа мехкдаьтта даккха аьнна тlайна декхараш кхоачаш а дlан 1968 шера керда дикагlа дола декхараш тlаийна шийка. Яхьо толаман делгьахаш дац яр а юкъе йолаш материальни стимулировани кердача система шерра юкъейоаллярах укх шера хьалхарча ях бетта 17 процент совгlа лакхденнад болхлой алапи. Планировани экономически стимулировани кердача системага дуваздене администрацей промыслови профкомитетой эргадаьккхад болхлоштен гlулакхерча махаш юкъе лелаеча яхьа лелaш дола кулгал. Къаьстта моттиг дlалоаш хlаман кхобар, хьурмат ласон, производства культура лакхъяр дукха лелаеча яхьа, цу дакъе хотало яккхараша поощрени ю морально санна, иштта материально а. Промыслошка чlоагlа уйла тlайохийт толашагlа йола опыт дlа-юха эзара. Алха укх шера кхо школа чакхьяьккхий балха дикагlа йола приемаш кьаьхара. Каст-каста делегацеш ухийт оаха вай республикерча тховзар-синва йола предприятешка а Красиодарски мехкдаьттахой болча а.

Совещане дакъа лаьцараша чlоагlа уйла тlайохийташ къамаьл дар Грозненски нефтемаслозавода завкома председатела заместитела Молько Тамарас даре. Цо аьлар, «оаха чlоагlа доккхаш а леш лелаю «коммунистически къахьегама предприяте» сийлахьа цlи, цудухьа завода завкомой администрацей, социалистически яхьа кулгалдара методаш эргайоахаш тоа я еш, къаьстта уйла тlайохийт керда а толашагlа а йола методически юкъекхахьара». Коллективашта къаьст-къаьстача болхлоштен юкъе лелача яхьа условеш эргадхерал совгlа, оала дlадо хьу бола беча хlара моттиге экономически эффективность лакхъяр дукха лелаеча яхьа форма. Хьалхагlа а санна, хlара цехе установкашка боахама расчета счеташ лелаю арахецача продукце цхьан единицага дlаболача къахьегами материалаштен. Яхьа деррига тайнаш кхамаьрцша поощрени еш да моральни материальни стимулашца. Заводе шерра лелаеш да социалистически декхараш кхоачаш миштa ду хьожаш вlаьа тlахьожамаш лелга, хан-хана хьа тувц арайоха гойтара агитаци, яхье хьалха латтарий суртахl. Къаьстта дукхагlа пайда эц «Молнех». Цу долахча хlамаша йиш хуьлийт къахьегама овсарле лакхъярах материальни поощрени яра еннача торонех бизза пайда эца а мехкарча мехкдаьтта чакхдоахача предприятешта юкъе лелача Ерригсоюзни социалистически яхье хьалхара моттиг йоккха а, хlаьта иштта продукци арахецарай цуннa реализаци яраи тlайийца шоай бархl бетта декхараш толаме кхоачашде а.

Совещане дакъа лоацараштa хьалхашка шоай опыт ювцаш къамаьлаш дир «Сунжанефть» НПУ промыслови комитета председатела, кхычар.

Цуннa пхьана совещане белгалдаьхар, планировани экономически стимулировани кердача система тlа яьнача ерригача предприятешка социалистически яхьа деш дола кулгал хlана а эргадаьккха ца хилар. Къаьстта ма латт гlулакх яхь формани дош ца хеташи лелaеча моттигерча промышленноста Министерства предприятешка. Столярни хlамаш еча заводе проверка яьхьа тlехьагlа цигарча бригадашкей цехашкей кхьметтал социалистически декхараш а хиннадац. Уж цхьанхьа, конторски болхлой истола яьшканка лаьа. Кхьметтал завкома председатела нох. Мордвиновен парторганизаце секретарек болх беча бригадашка а дац социалистически декхараш. Социалистически яхье котбаьннарашта поощрени яр хьаннйцa ахча вlалла пайда эшаш а дац. Предприятешта юкъе яхь вlалла вlашагlа а еллаш. Кулгалхоша яхачох, цу заводе яхь лелаю «Металлист» яхача завода коллективаша, цхьабакъда, на дарра аьлча декхараш кхоачаш миштa ду хьаьац. Завода боахаша собранешка кулгалхошта критика ю уж мекъал еш дилара, цхьабакъда, цо хинийтул бошхa хувцалуш хlама дац.

Цу гlулакха бокъха бекъ ба предприятешта практически новкъостал на дьача коммунально - бытовой предприятейн моттигерча промышленностен болхлой профсоюза обкома а моттигерча промышленноста Министерства а. Совещане иштта уйла тlахийтар автотранспортен мехкдаьтта чакхдоахачен предприятешка лелаю яхь дикагlа вlашагlйоллара.

Доал леладара кердача система тlа яьнача предприятешка социалистически яхь вlашагlйолларен цунна кулгалдарен дакъе хинна кхоачамбоалараш дlадахара тlадеразде чакхдоахаргдола дукхa гlулакхаш белгалдир совещане.

С. СЕРГЕЕВ.

ВИННИЦКИ ОБЛАСТЬ. Комсомолка Булейко Галина (сурта тlа) шийкъера шиъа йистоаьнначул тlаьнагlа Немировски районерча «Победа» яхача шоай колхозе свекла лелаеча болха яхар. Дукхача шерашка звеньевая болаш болх баьча шийнаьна иогаместе дlаоттар ю. Укх шера хlара гектара тlа 350 центнер свекла еша дlайт хlоа лаьрхlад Галине.

Е. Мельта сурт.
ТАСС фотохроника.

Хайча пайдане да

Цергашта протез оттаечара кердадараш

Нагахь санна лора-стоматологан кабинете дагIаш оаш массехк сахьат доаккхе, аьтта дог тешаргда шун: хIана а кIезига моттигаш нийслац бакъдолча хIамаех ца кхеташ, кIезига бац лазаньина церг да «хьуазяр» дукха, цуьна дарба да а дайташ из дIа а яьккха гIулакх чакхдалийтача гIойленагIа хеташ бола нах. Уйла яц эггара дикагIа йола искусственни церг массаза а естественничул, шиъ ханкахьа дарба даьчул вогIа хилара.

ХIьта, нагахь санна мел аьлча а цергаш ехаяле? Протез оттаеза! Укх тайпара дехар деш хаст-каста нах уа стоматолог волча: «Хьалхашкахьара цергаш оттаеа сона, оагIацара кхаш-м башха вахе бIарга а гацар! «Протез кертерчоа—кхеча ахьа да а оттаеш, куцала оттаеш я аьнка хеталургда.

Хьайоаха протез хьожаль бола дукха унахой шенбуал: «Сево дIалоьца йоалларгья кэ? Къамаьл мишта дергда аз?». Цхьабараша хетт: Дукха нах вIашагIкхийттача къамаьлаш ле деваш хулаш йола специальносташ йита езарг-йолий тхо? Юхера е, ихы цхьаькха цхьа хIама я да уж кхераш: Хьайоахача протезо багарча сигален цхьа дакъа е кхыметтел еррига а къайлайоаккхаш хилараx, дуача хIамаи чам ховргбоаеача воаккхалийтеш саг?

Цу хаттарашта жоп дала е бахьйя доаца тIеуваш бола кхерам дIабаккха а хьожаргва со.

Бага протез оттаера—из хIарамена ха дезаш да—эггара хьалха цергашта дарба деза овлаш вIашкха деза. Лораш хоавхетадаь гIертац тер ма лу дикагIа багие цIенъе, багара морд ''нахцIене хилийта, цергаш тIа бижа тIоа—кхера овлаш бар, дIабаккха долек цIий укий ха. Из да дахчул тIехьагIа протез оттае йиш яц.

Багара хIайоахаш-юхаувттаеш йола протезаш хьаьрба хIанзара методика еттара ларда я. Цу тайпара протез ший массайолча богилгашцен кIоагилгашцен айкхе сиглеина тIаюжаш къамаьл деча а хIама дуача а хана метта хьа па хьовш я. Къаьстта дикагIа лоатталу тIерча мочхала оттаць протезаш. Бакъдар аьлча цхьа ха йкхэ езаргья нарие дIаIамаш, нарец лерттIа пайде эца Iомалуш.

ВIаштIехьа хьалаш хкача, хьайоахаш йола — тIаь хьисапера — протезаш оттаю, коронкаш бутув цергаши вIашагIа а йохкаш. Цкъаза хьалхашкахьарча оагIорахьа къаьстта ший тайпарча пластмассица сир доаккх цариа. МалагIаш да уж хьалаш? ТIерен кIалхрех мочхалаш доагI - доагIача тайпара хилар, вешта аьлча лолаш аьттув бола тайпарен кIег-дукха церга хулца вIаштIехьей хилар. Цул совгIа, шинна а оагIорахьа кхоачамболаш хиланза ергьаш тIабужаш бола мухь ла могаргдолаш йола чIоагIа цергаш. Коронкаши бутув цергаши мистал ца Iеттаеча металлех кийчъю, цхьабакъда, цхьан бага вIашагIъедаь тайп-тайпара мотталлаш оттадар мегаш лархIац.

Дукха кена деча лохаш я багара Iойоаха протезаш хьаара дикагIа йола материал. ДикагIа я лархIа хержай болатал, кIастал, бронзал 5—8-зза наьгагIа йола, чIоагIагIа хилевца, мисталаши щелочаши ца Iаткъаш хилариа белгалйоалаш йола пластическа массаш. Эггара дикагIа хиний акрилови метокриловик кислотай ларда тIа хьеш йола пластмассаш. Цу тайпарча протезаша кхача чубаац, во хьаж ахийтац, дукхача шерашка гIагIоллара сир даькхача санна къаьге хул. хIинта уж цIена лелаира чIоагIа лоархIаме да из. Цул совгIа, акрилаташ вIалла зене яц.

Массехк хьекам ба церей протезаш мишта лелае еза хайтара. Нагахьа санна из багара Iойоахаш яле, бийсанна Iовужача хана хьайоаккх из, церга щIенъеча щеткаца цIенъю—тIаккха тIера дIакъайлача баьца чу е пела чу юлл. ЪуйрЙина юха э, Йила а Йиле тIаьла йоллаш юха бага оттаю. Хьайоахаш йола протезаш бага йохкача сага сов чIоагIача кхачах цергаш етта мегаргьяц. Лелаш дукхе хе ньккхачул тIехьагIа протезо лазар лу, сагота, бага йоаллаш новкъа хул — цу хана протезаш еча лора тIагIо, цхьабакъда, из тоае шош вIалла а ма гIорта, толхаь мара хIама хургдац. Протез катъялар-м сел боккха хьовзам а бац, вIалла ехайий э хоргдоацаш тоае йиш я из.

Цергех дIалотаь оттаь протезаш щоай массаза хиша тIекха цергаш санна щенъю ЪуйрЙика, бага дий кхеразачул тIехьагIа кхы а боамби е тата йист хьекха могаш царна массаза а металла тIа юсаш йола хьоанал дIаиккхар дукха. Нагахьа санна коронкана кIалхара церг гучаьлинаяле, иа, талха тарлу. цу сахьате лора тIа ваха веза. Къаьстта лораш лелае еза хьалхашкахьарча оагIорахьа пластмассаца сир даькха искусственни цергаш.

СССР униахцIенон Министерства стоматологе Iилма-тохкама Центральни института болхлоша укх тIеххьарча хена могаьий вIашагIъядаьча кобальта, никела, хрома, молибдена чIоагIача сплавех бюгольни-скелетированни протезаш кийчъяра керда метолика. Уж къаьстта чIоагIача токий новкъосталца лоалаеш кепаюттаеаш а къаьстта шоай тайпара тIачIоагIъеш а я. ТолашагIа йолча конструкцей кхыдола тайпаш хьадар духьа а къахьегаш ба советски стоматологаш.

Паччахьалкхен преме лауреат
профессор И. РЕВЗИН.
(Санитарни просвещене Центральни Iилма-тохкама институт).

Спорт

«Урожай», ийшар

СССР-а хьалхара моттиг яккхара эргIакарча матче самардийнаь Моздокерча «Иристонца» ийшар Грозненски «Урожай» футболисташ. Цига счет 1:3 йолаш вайбараш ийшар.

Ломма Грозне довзаргба «Урожай» футболисташ. Орджоникидзе цIерагIарча стадионе Пятигорскерча «Машук» яхача низ болча командана вIашагIкхетаргба уж.

«СПАРТАКА» ЯХЬАШ

РСФСР-а кьалхара моттиг яьккхара «Спартак» обществай командай езача атлетика яхьаш яр укх денош. Шьаьла района Серженъ-Юртарча «Лесное» яхача туристически база цоазов тIагулдаеннаяр Россе 18 команда. Цу тайппара йоккий яхьаш эггара хьалха хул вай республике.

125 кил болашагIа йола штангист яр Россе чемпион хила цIи яьккхара къувсаш. Московски областа команда яьккхар хьалхара моттиг. ШоллагIча моттиге Нохч-ГIалгIайчен сборни команда я (команда тренер Кодзоев ИбрахIим). Из вайчар боккха толам ба. КхоалагIа моттиг Къилбаседа-ХIирий штангисташа яьккхар.

Шо - шоай дозалга диллача яхьай чемпионаш хилар: В. Жорин, Т. Жорин, М. Чичуяин, С. Абидин(Беррига а Москвера). В. Сотиев (Орджоникидзе). ШоллагIа моттигаш яьхар вай республика вилалаша: Дудаев Руслана, Хамидов Вахас, Самойленко Юре.

* * *

Бе лоаваеча бургаах «Спартак» обществa Ерригроссийски Совета хьалхара моттиг яьккхара яхьаш дIайолаеннай Грозне селхан. Яхьашка дакъа лоацаш я Удмуртски, Карело-Фински, Башкирски, Черски-Балкхарой, Нохч-ГIалгIайчен республикай, Белгорода, Свердловска, кхыйолча а городий маIача нахтен кхалнахен командаш.

Вай республика команда Российски «Спартака» цхьаза чемпион хиннай. хIьта цу тайппарча яхьашка тхалнехьа команда эггара хьалха дакъа лоацаш а я.

О. БАЗЫЛЕВИЧ.

8-ча домоуправлени чудоагIача, Сайханова улицагIарча цIеношка бахача нaха 1964 шерага кхаччалца дукха хьовзам бора аьрдагIа лелача бераш.

Къаьст-къаьстача хулеш хиначe летаро-тохаро. уж во леларо цаф дахшта-новнашта юкъе халахетараш доахар.

Уж тайпа вIаштIехьа доаца гIулакхаши халахетараши сонадакха дергдолаш доцар. Бераштa товш долча гIулакхашца уж вIашагIтоха, сакъердалургдолча хIамашца уж хьатIехьадаха дезар, уж хьаде хIама а доацаш, саготта а декна, зуламера гIулакхаш леладе лолалургдоацаш.

Берий сакъерлам вIаштIехьбаккхар духьа дий-нааной общественноста низаца хьа а яь кийчйир Пальмиро Тольятте цIерагIйола берий майда. Хьайир карусель, бурчолгеш, гIомара кIоаг, истола тIара ловзараш деча берашта лаьрхIа беседка. Цхьабакъда, берий салоIам вIаштIехьбаккха гоаза организатор ца хилар бахьан долаш хьалъаьча майдо берий оамалош дукха эргайхизар.

Бераштен цар даьшта-ноайоштен юкъе ийттача халдетарашен къоасамашен гIадуар Кацуба Алексей Сергеевича я — пенсионера, къаьнарча коммуниста.

Цхьа, 1964 шера май бетта юкъе, лоаллахарча цIеной майдан тIа концерт оттадеш яр Октябрьски района пионерий Щен художественни самодеятельность. Алексей Сергеевича шоллагIча дийнахьа бераш хьагул а даь аьлар: «Хьадуале бераш, вояй художественни самодеятельность вIашагIйолл вай? «Бераш раьза хилар. Цхьа ха яьннача гIолла Алексей Сергеевича конкурс яхайнайир хIара цIагIарча художественни самодеятельностах концерт дикагIа малагIчо оттаду хьожаргда вай аьнна. Цул тIехьагIа художественни самодеятельность вIашагIъеллар. ТIехьагIо цо ший концертни программа а йолаш концерташ уттадир берий бешамашка, бахача наха, къоаной цIенойка, пионерски лагерашка.

Художественни самодеятельноста коллектив вIашагIйоалларца берий цхьалолча дакъо, сакъердаме гIулакх а кордаь, шоай юхамаччахьара оамалаш йитар. Цхьабакъда, дукха бераш дар художественни самодеятельноста юкъе дакъа ца лоацаш, хьалхагIа санна «тоабаш» вIашагIа а етташ айлаюкъе лелалга дикагIа хеташ. Алексей Сергеевича хьалхашка хаттар эттар: сенца тIехьадоаларгдар бераш?

Берий дьашташка хьежжа отрядаш вIашагIйохкилга дагадехар Алексей Сергеевича. ВIашагIъеллар «Денал дарий отряд», «Сакъердалурий отряд», «ХIама ха ловрий отряд».

Отряде доацаш цхьаккха бер дисьзар. Шоайла эггара чIоагIагIа моастагIал леладаьраша отряда боккхача дезали юкъъабеккарах боккхий доттагIий а хинна дIабахар.

Юххьанца 5—6-ча а кхы лоерча а классашка деша дагIа бераш мара дацар отряде. ХIанз отряда юкъе ва

БЕРИЙ ДОТТАГIА

7 комсомолец, 29 пионер, 18 октябренок, деша даха ха йоаца 4 бер.

Берашта аьлараши хьаштдараши фу хIачаш да еттара дика ховш волча саго, боккъал дикача организатора. Алексей Сергеевича коммунистически хьехопе дика Iомаду бераш. Общественни болх бера опыти практически навыкаши тьаьза Iомабу. масала: отряда вахаре дика дакъа лаьцарах «Артек» яхача пионерски лагере яхийта хинна Цимаева Аза юлл цIаеча шоаш цига даь ловзараш дийташ яр отрядерча берашка. Каплановa Тамарас, 6-ча классерча дешархочо, книжкаш, «Пионерски правда» деш, беседаш ю отряде. ХIинз из вIашагIтехача отряде политрук я.Майдa тIа шоай гIулакхаш шоаш лелале Iомаду цо бераш. Масала, отрядин вахарера деррига дешаш шоаш къестеду вIашагIкхийттача отряда командир, 8-ча класса дешархо Капланова Зоя, Белова Надя, Кехарсеева Эльмира, Азиева Марина, Чалаева Аза, Хачатуров Юра, Куркевич Саша, Аксенов Жора, Капланова Тамара, Пашкова Люда, кхыбараш юкъе боагIаш йолча вIашагIкхийттача отряда штабо. Школе деша улича хана хIара кIирана цкъаза вIашагIкхийттача отряда членаша мишта деш хьож; нагахьа санна тIехьабусараш бале, царна кхы тIа а заниеш я. Из бахьан долаш укх тIеххьарча оаи шера чубусараш дацара ца кхетараш бац отряде. Ахкнара деррига денош оттаьча режимега хьежжа доах: хьалгIоеттер, зарядка яр, хIара денна даьр а ла дезар а белгалду пятиминутке. ВIашагIкхийттача отряда штабо решенех яхьаш леладий футболах, волейболах, тенисах, городкех, кхычара атлетинах, кхычарех. Кино, театре, культуран салоIарен парке, музее, Грозне бIаь дийнахь тIом лаьттача мотт[illegible] яхаб. Берий майда тоаярa, юртбоахама бахлаш леча колхозаштен совхозаштен новкъостал дера «къахьегама хьинара десяткаш» вIашагIйийхкай Походашка. Белгиаре, Шалара, кхычакхьаре бераш долча экскурсе яхаб. ХIанз ВЛКСМ 50 шу дизаран В. И. Ленин ваьча дийнахьа денз 100 шу дизарга яха йоагIача тайпара иакъаяха кийчлуш я отряд. Пионерски улица юллаш латт, цахддаш бувзам лоаттабу «Пионерская правда» редакцеца. Цунна отчеташ кхухьийт отряда балхех лаьца я. кх. дI.

Дагаргаь вергюацаш дукха пайдане гIулакхаш даьд укх 5 шера «Восток-1» яхача вIашагIкхийттача отряда членаша.

Белгалдаккхаме дергдац, хIаьнал герко йолаши берий инициатива мишача оагIорахьа лостле ховши волча Алексей Сергеевича кулгал ца деш цхьаькха мероприяти дIаеха ца хилар.

ВIашагIкхийттача отрядерча берт тайнача деалла юкъа нькхача хена докхдий кувцамаш хийнад берий вахаре. Хьашаргьа вай, масала, 11 класс йисте а яьккха хIана 7 оаг юкъе а волаш йолча Устиевх йолцача комсомольски ячейка секретара йола Магомерзоева Белаша. цIаккха а хуяйа ца ацу кIа шера вIашагIкхийттача отряда командир йолаш хьаена комсомочка Магомерзоева Роза. Отряде баьча балхо новкъостал дир Розайна ший дIахора професси яйса харжа. ХIанз педагогически училище деша яьгIа из. Отрядецара бувзам хоадабац цо. Мукъа йолча хана бераш долча йоагIа из, мероприятеш вIаштIехьъяьца новкъостал ду царна.

Ахкана, берий салоIам вIаштIехьбоаккхача Алексей Сергеевичан отрядан мал баь вергеацаш новкъостал деьд Магомерзоева Розас. ХIинз вIашагIкхийттача отряда сийлахьа пионервожати я из.

30 августа, отряд шиъ юбилей, отряд вIашагIъеллача дийнахьа денз 5 шу дизар деллеш йолча хана, Пальмиро Тольятте цIерагIча майдан тIа кIейна хетаь мероприятеш вIашагIйолийчен чакхйоахачен керттера декъа лаьцар Магомерзоева Роза яр.

Кхы а сакъердамегIа, беркатегIа хургдар отряда вахар, нагахьа санна ВЛКСМ райкомерча, горкомерча пионерий ЦIагIарча, домоуправлинерча боккхагIа болча новкъостална сакъердаме мероприятеш чакхъяхара берашта новкъостал доре, цар балхе лостам теларе Алексей Сергеевича дагахьа цале а хеташ дуац, лакха белгалъяьча общественни организацешкара новкъостий бIарг тоха, отряда вахар мишта тьажа мара, берашта кхетач балара беча балха тIа новкъостал ле батIац, яхаш Цхьабараш новкъостал дергле аьле доаш а дале дIабоах. хIьта цул тIехьагIа а бицлу, е новгъостал ца эшарг я лаьрхIа Iадла Iе. Масала, Абубакаров Вада керте латтача. вIашагIкхийттача отряда делегаце отрядах лайданеча гIулакхех, чакхъяхача мероприятех лаьцa отчет луш бIаьстан юхаc-аьлли чакхъяха оттаьча мероприятей перспективни плане ешаш я 1968 шера 14 марте хиннача партийни собране 8-ча домоуправлене управляющe вол. Г. Х. Вайнураева доаш даннадар 22 апрель хьатIакхачалехьа берий цIа кийчдерга ва. хIьта 1 июнь хьатIакхачалехьа майда а тоаергья. нагахьа санна бераша шоай ергIаниe пленагIа марта апреле беттанаша чакхьяха лоархIа мероприятеш кхоачашйоа аьнна. Бераша шоаш партийни собране денна доаш чакхдаьккхар, дакхдешш ханна хьалха кхоачашдар. Цхьабакъда, Вайнураевс боххи бир бераштa ше доаш кхоачашдинзар ва.

Берий цIа хIанз а кийчаь даьмадац. ХIьта отряд яхаши цул чланаш Iен замалахье а шоай гIулакхаш чакхдоахаши ба. ХIьта цхьаболча, бераша лелаеча гIулакхашта моттиг хьалран кийчьяран бехктохаме болча новкъостица бераштa тахрараш тергал ца дар бахьан долаш отряд йохае, боккхагIа, болча новкъостал бола берий доттагIа боахьа тарлу.

М. ХАМАТХАНОВ.

Сваяш тIара хьалъяь фермаш

Башкирерча Влаговещенски района «Урал» яхача колхозен Ново-Надеждински совхозен сваяш тIа хьалъяьй фермаш. Уж вIашагIъеххай вIашагIхеттача аьшкабетонни элементех. Норматива ханах шозза кIезигагIа — 3—4 бутт — ха ийшаь царех хIараяр хьалъеш.

Традиционни гIирса конвейера юкъарадьинай зданишта ларх йолчача хана йоаха сангараш. Коровникаш хьалъяьй цхьан ханна лардаши колонкаши хинна латтача сваяш тIа. Цо йиш хилийтай объект хьалъеча хана хулаш йола хало иттаьза кIезигъе.

Сваяш тIара фермаш хьалъяра проект кийчъяьй Башкирски Iилма-тохкама институтo. Цун авторашта кетачох, шера ужжамо 50 коровник хьалъе могаргда къаьстача механизировании колоннана. Из фу аьнала да аьлча, из да, итт аьзр бежан тIех дикача помещенешка гIергда яхилга.

(ТАСС).

Социалистически мехкашкара хоамаш

«ЦЕЙС ЙЕНА» ДЕГIАЙОАГIА

БЕРЛИН. (АПН-Панорама ГДР). Карла Цейса цIи лелаю Йенера гIоръльнна завод — из-йисача механикан оптикан дунен тIа эггара йоккхагIйола предприяти. Цига хьаьхIамаш чIоагIа лоархIаш ба дунен 100 мехка Iилмахойи техникаши.

Завод дIахо а дегIайоалара перспективни план оттаьй. Масехк шу хьалха хьалдаь дукхаза вIаштIардаь цIеной, цар чу ехкай техникаш ду отделаш. ХIьта дукха за йоалаш ГДР. Паччахьалкхен Совета председатель Вальтер Ульбрихт хилар Йена Лобеда - Лихтенхайн яхача районе кердача завода - филиала лара йолаача. Цига эггара хьалха хьаергьа эггара найсагIа йола приборaш, Лобеде хьалеш латт 4800 квартира йола Iилмахошта, йолхлошта лаьрхIа доаа цIеной, шиъ школа, пхаь берий беш, почтамт, бытовой гIулакхаш ду предприятеш.

Кхыча мехкашка «Цейс Йена» йохка продукци укх тIехьарча тхьаь шера 34-зза дукхагIа хиннай. Цу юкъагIа цига кийчъяьй 300 тайпа хIанзара прибораш. БIаьсти хургйолча Лейпцигски ярмарке хьекха кийчъяьй 20 совгIа прибори пристывкех. Царна юкъе я «Мировал» яхача серех йола керда микроскопаш, аэрофотограмметрически камера, электрони резонанси спектрометр, кхыяраш а.

1980 шу хьатIаккхачаш Карла Цейса цIерагIча заводана ялазза дукхагIа продукци аракедаргья.

КЕРДАЧА ГУТАЙ ПОЭЗИ

ВАРШАВА. (АПН-Интерпресс). Металлургий къона город хилара тарра халкъа Польше йоазаш я керда Гута. Цигара дукхагIбола нах — В. И. Ленина цIерагIча комбинате болх беш ба.

Укх тIехьарча хана халкъа творчества, поэзи художественни город хиларах тарра цIи дIаховаш латт Кердача Гутай. В. И. Ленина цIерагIча культура ЦIагIа вIашагIъеллай «поэтическа эстрада». Цу хана денз из езаенна города болхлошта а еррига республикана а. Шеппие хиначa шоллагIча еррипгольски поэзе фестивале хьалхара моттиг яьккхар «поэзе». Коллектива художественни кулгалхочо Халкъа театра артисткас Ирена Юна кагирхошца цхьана кийчъю поэтически программаш. болхлошта актерски гола Iомае новкъостал ду. царна театральни искусства истори дIадовзийт. «Мишта аз эза стихаш» яхача тIехьарча программана юкъейиххай В. Маяковске, К. Симонова, Пабло Перуза, хIанзарча польски поэтий поэзи.

Цул кIезигагIа цIи хеза яц Берлача Гутай художественни студи а. Еррипгольски выставкай каталогашка премеш еннацарна юкъе хаст-каста цийсну укх тайпара дешаш: «Вакаш ва Кердача Гуте».

КЪОНАЧАЙ НАРАДЕРЗАДАЬД ТИСА

БУДАПЕШТ. (АПН—МТИ). Во оамал йолаш хий да Тиса. Цу бирсача диво дукха хьовзамаш даьд наха. Масала, бIаьсти Iаьржа доатIача хана из вIашагIкхет Кереша Беретьо яхача хишца, цул тIехьагIа цIи деза Котобальски атагIах бIарчча форд хул. ХIанз Тиса юхатехах плотинашен дамбашен...

575 эзар гектар тIа хий дилла торе хургйола шоллагIа гидротехнически каскад хьалъеча шефство лелаеш я кагирхой Венгерски Коммунистически союз. 1975 шера гидрообъекту хьалъяьльча йоккха латтача 250 эзар гектара тIа хий цхоачаргда.

Бе безар дукха болх ба: Iойилла еза 145 эзар кубометр бетон. 6300 тонн болата конструкцеш дIаоттае еза. Водохранилищана гоахьара дамба чIоагIъеча ши миллиона совгIа кубометр лаьтта дилла деза.

ХЬАЬШАШИНА ХЬЕЖАШ И ПЛОВДИВ

СОФИЯ. (АПН-СОФИЯ — пресс). 22 сентябре къаьнарча Пловдиве 40 мехка флагаш урагIа гIоргья. Цига хьаелларгья Дунен халкъашта юкъера 24-гIа йола выставка.

Болгаре яйгача павильоне бахкараштa бIаргагургья 6700 экспонат, цар дIайовзийтаргья республика текстильни, стекольни, хIамаш тегача, кога гIирс беча промышленноста продукци.

НРБ индустриальни производство 15 процент дIадоаш цо продукце.

Укх тIехьарча шерашка хIана йолаш йолча производственни участкашта модернизаци ярш уж дикка шеръяраш дукха алча дIахийцад паччахьалкхено. Бахта бол бе йолаш сунтетически хьоасаш арадекаргдола Яйболерев Бургаерски керда заводаш, висибнин хьоахаш ду Свиловерa завод. Яйгача промышленноста предприятe ворхIех боахама объединени хьаь. Цига болх беш а Iилман институташ керда тайпари моданйе лаьрхIа йола центр.

Бахача наха массаза а яйга тоараш 70 мехкага дох Болгаре. Дика дегIадоигIа СЭВ-а членашцара бувзамаш.

Доьзол дехьара

ЧЕХОСЛОВАКЕРА ХЬАЛ

Советски кепайоазон тIа хоам баь хиннача тайпара, 13 сентябре шиъ болх чакхбаьккхар Чехословаке Къамаи собране сессе. ЧССР правительства еннача предложенегIа тIаийча документаши решенеши, нагахьа санна уж лерргIа чакхйолаш хилча, чIоагIа лоархIаме хила йиш йолаш я Москве яьча советско - чехословацки переговорашка вIаштIехьбаьннача берта ларда тIа ЧССР-ера гIулакхаш лертIадахара дакъе.

Чехословаке кепайоазон цхьайолча органашка араьйнай советско - чехословацки переговорий итогаш къоабалъом, тIаьттача хьала а ЧССР-е социализм дIахо чIоагIъяра тIалерзадаьча гIулакхий а нийса мах беш йола статьяш.

14 сентябре пражски радио чух телевидене гIолла къамаьл дир КПЧ ЦК хьалхарча секретара А. Дубчека. Цо тIахьийхар «партерен мехкарен болх дIахо дегIабоалабара торонаш хьаеллаш» йола московски соглашенеш кхоачашъяра. Уж соглашенеш лерттIа кхоачашъяр, белгалдаькхар А. Дубчека, вайна «политически сийлахьарен вай коммунистически морален деш» да.

Чехословаке антисоциалистически гIулакхаш делаш хилар бакъ а деш, А. Дубчека хьахийнадир «цу кизех юхебисараш политически никъ лелабе тIертара дукхагIа духьале» аьза ирг ца хилар. Деш дола къамаьл, аьлар дIахо А. Дубчека, цхьа моллагIа йолча цхьоагIонах а доацаш, ревизионизма ларда тIарча цхьоагIонах, вай общество социалистически дегIоахара ларда тIарча цхьоагIонах, социалистически низий коммунистически партена гонахьарча цхьоагIонах, социализмана духьал хиша е из пхерама кIалъоттае гIерташ хинна низаш хийрадахарах» да.

Бакъдараша хьахьокх, мотта из дIаккайкаде йиза бокъо хилар, хIана аьлча антисоциалистически элементаша гера Iоаилдалаш. Уж шоай низаш юха вIашагIетташ я, хIанзарча хьалашца тарьяла гIерт, «массане кинъарча цхьоагIоних» консолидацен лоаунгах паччахьалкхен аппаратера, общественни организацешкара, творчески союзашкара шоай позицеш а къаьстта массови пропаганда органашкара шоай кадрай позицеш а меттахьа доаттаяра йийша эца гIерт. Уж низаш эггара чIоагIагIа кхер классови, марксистско - ленински ларда тIа низаш хийрадалярах.

Чехословаке коммунисташ тIа-тIа маьрагIа кхеташ боагIа ши никъ — Москве вIаштIехьбаьннача бартана нийса боагIаш бола формальни бари из барт бохабара тIаберзабаь хьайлагIарбари — чакхбахакза баргбац яхаш болча аьттехьарчар тактика зуламе хилараx.

Московски переговорий маIан кепайоазон оагIонаш тIа а хIаьта кхотта радио чун телевидене гIолла а дIакхайкаде гIерт уж моастагIал доха, антисоциалистически низаш, мадарра аьлча, Московски соглашеней леррагIех тешшанен кхоачашъяра тIехьа мел хаттарий сий даздергдолча тайпара. Из мотта хилар хьахьокх, чехословацки кулгалхоша мел дуцараш хьайцача цхьан прецентах мара теша мегаргвац яхаш дуцача «Букъа юкъе теха урс» аьнна корта а болаш Прохашка «Смена» яхача газета тIа техача статьяс.

Цу тайпара провокационни къамаьлаш Чехословацки кепайоазон оагIош тIара дIаларгхиларга дагаха йиш яле тамаш я укх тIеххьарча бетташка духьал цIур юкъе бехкаш, антисоциалистически гIулакхаш леладаь нах шига мел багIача хана.

Массови информаце цхьайолча органаша леладу антисоциалистически гIулакхаш хоададар духьа Чехословаке Къамаи собране 13 сентябре чакхдаьхача хьалдача гIулакхаша, хийттача тайпара, корзагIа а баьхар, агIаз а бигар империалистически гIозарех бараш. Цу гIозарий лоархIамаши уйлаши юкъагIйисара маIан долаш ба Чехословакера гIулакхаш лертIадахаргахьа моллагIа хьайда баькха тIа.

Теркам тIаозаш я югославски кепайоазон тIа араювла материалаш. Агентство ТАНЮГ, кхьадола газеташ, хIаьта, мотта Белграда радио а буржуазни пропаганда органаша Чехословаке эттача хьалаца хувзаденна дагалуца шоай меттIаьлеш чакхдоаха каналаш а хинна дIаеттад. Албански китайски кепайоазон эггара дорхагIа йола антисоветски меттIаьлеш юха хьатIадоах югославски газеташа. Москве вIаштIехьбаьнна барт бохабара Чехословакера антисоциалистически низаш шоай хурдаь тIадерзаде гIерт югославски информаце органаш. Законни хаттар отт: гIулакх мича кхоачаде гIерт югославски пропаганда уж органаш? Цу тайпара цар гIулакхаш социализм лораяра хьаштаца, социалистически мехкий вежарашца йолча солидарностаца юкъе хIама долаш дац.

ТАСС. 16 сентябре.

НАМР (ВIашагIкхийтта Iарбий Республика). Нила йистерча цхьан улица йIовхала хьалйоде пальмаши аллеи.

Н. Мисливий сурт.
ТАСС фотохроника.

АЛЬФРЕД ТАЛЬКОВСКИЙ—ГРОЗНЕ

Селхан дукха нах гулбеннабер «Грозненский рабочий» редакце республике вене хьаша воввар духье. Из ва «текий Еррисоюзни конкурса лауреат Альфред Тальковский. Альфред Тальковский къона чтец ва. Ше дакъа лаьцача йиъе а конкурса лауреат хиннав вох.

Эггара хьалла вайшта воагIаш цо енай ши программа: «Ахиллесова пята», «1000 шу дизa илли».

А. Вознесенске «Три страницы тишины» яхача книжка тIара дакъа дешарца дIайолайир вох. Тальковска ший выступлени. Массанена хоза хийтар «100 шу диза илли» яхача программа тIера цо йийша Евтушенко Евгене, Вознесенски Андрея, кхыча а цIи лезача поэтий стихаш.

Цул совгIа гулбеннарий терко тIаозаш яр цо йийша хIана а массанена безаеаа болча къоначча авторий произведенеш.

Программа юкъе я «Март волаш дуле» яхача Окуджава Булате кердача книжка тIера стихаш а.

Ше электрогитара а локхаш ше Альфреда стихаш. Музыка язъяр а цо я.

ХIара кхача артисташна яхьаш Ленински комсомола 50 шу дизаре юбилейна хетаь программа кийчъеш ва цо. Светлова, Прокофьева, Уткина, дукха ха йоаццаш иззе болабеннача поэтий а стихаш гIоргья цу программана юкъе.

А. ДЗАУРОВА.

ХАОТТАМ

19-ча сентябре лоадамбоацаш моркаш хургья, дийнахьа тIехьагIа моагIо а хулаш, лоадама йовчаш хургаш. ЪуйрЙика цхьашайолча моттигашка долх хургья. Малхбоалехьера лаьгIо мух хьекхаргба. Температура: республике гIолла — 9—13, Грозне — 9—11 градус. Дийнахьа хулашлуш моркаш хургья. Лоадама йоачаш а йоаш. Малхбоалехьара лаьгIо мух хьекхаргба, гIаьххьача боареита а кхоачаш. Температура: республике гIолла — 19—24, Грозне — 22—24 градус.

20—21 сентябре лоадамбоацаш моркаш хургья, юкъ-юкъе тоъал али а хулаш, 20-ча сентябре цхьайолча моттигашка юкъ-юкъе догIа деларгда. Къулба-Малхбоалехьара мух хьекхаргба тIаьххьача боареита а кхоачаш. Бийсанна температура—12—17, дийнахьа — 22—27 градус.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактора заместитель
А. А. МЯКИЕВ.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ, ГАЗЕТ ДЕШАРАШ!
ДIаделаденнад 1969 шера
«Сердало»
газета язлуга
Газет язду предприятешкен учрежденешкен кепайоазув доаржадеча общественникаша, «Союзпечата» бувзама отделенешка.
Газет доваш ха юкъе ца йоалийтар духьа шоай ханнахьа газет язде диц ма делаш.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-96; редактора зам.—3-38-11; белхахой секретара—3-34-38; партийни вахара, культура, промышленностa отделаш—3-42-30; юртa боахамах письмаш отделаш—3-42-22.
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора—3-38-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-22.
«Грозненский рабочий» издательстве типография. Революци проспект, 7/84.
Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.
СФ05232. Заказ № 3973.